

**Met elkaar om de tafel: het belang van communicatie en
verwachtingsmanagement**

Een ontwerp- en ontwikkelingsonderzoek voor het Maatjesproject van het Witte Bos gericht
op maatjes en ouders van kinderen met FAS

Utrecht University

HET WITTE BOS

Marieke Kruijssen | 6901158 | m.w.kruijssen@students.uu.nl

Stage | 201600406

Master Youth, Education and Society

Universiteit Utrecht | Stichting Het Witte Bos

UU supervisor: Dr. C. Vissenberg

Het Witte Bos supervisor: Allard de Witte

Aantal woorden: 8491

Datum: 22 juni 2020

Abstract

This research aims to identify key indicators necessary to optimize the Maatjesproject from het Witte Bos. Based on the major bottlenecks, products have been developed that try to optimize this project. It is important to optimize initiatives within informal care, since this type of care will only increase in the Netherlands.

Current research is an action research that consists of a literature study, interviews and an analysis of existing data to outline the biggest bottlenecks within the Maatjesproject. Based on this, two games were developed, evaluated and tested via a focus group (N=4) and a test moment (N=2).

The results show that both parents and buddies seem to need more tools for communication and expectation management in order to successfully participate in the project. Based on this, a Start game and a Final game have been designed. They seek to promote communication and expectation management in an informal way and facilitate both the start and progress of the project. The focus group and the test moment show that the games are perceived as useful and necessary, that they contribute to mutual communication and that they provide tools for identifying and monitoring goals and expectations.

Practical implications are testing the Start game, testing both games with the child participating and increasing the playability of both games. Follow-up research could focus on examining the specific effectiveness of the games on existing success factors within buddy projects.

Keywords: FAS, buddy projects, informal care, communication, expectation management, parental involvement, action research

Samenvatting

Dit onderzoek beoogt in kaart te brengen op welke factoren het Maatjesproject vanuit het Witte Bos kan worden geoptimaliseerd. Op basis van de grootste knelpunten zijn producten ontwikkeld die dit trachten te doen. Het is belangrijk initiatieven binnen de informele zorg te optimaliseren, aangezien deze zorgvorm alleen maar meer belast zal worden in Nederland.

Huidig onderzoek is een ontwerp- en ontwikkelingsonderzoek dat bestaat uit een literatuurstudie, interviews en een analyse van bestaande data om de grootste knelpunten binnen het Maatjesproject van het Witte Bos in kaart te brengen. Op basis hiervan zijn twee spellen ontwikkeld en geëvalueerd en getest via een focusgroep (N=4) en een testmoment (N=2).

Uit de resultaten komt naar voren dat er voornamelijk knelpunten zijn op het gebied van communicatie en verwachtingsmanagement tussen ouders en maatjes. Hierop gebaseerd zijn een Startspel en een Finalespel ontworpen. Deze trachten op een informele manier communicatie en verwachtingsmanagement te bevorderen en zowel de start als voortgang van het project vergemakkelijken. Uit de focusgroep en het testmoment komt naar voren dat de spellen als nuttig en nodig worden ervaren, bijdragen aan wederzijdse communicatie en handvatten bieden om doelen en verwachtingen in kaart te brengen en te monitoren.

Een aanbeveling voor de praktijk is het testen van het Startspel, het testen van beide spellen met de participatie van het kind en het verhogen van de speelbaarheid van beide spellen. Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op het onderzoeken van de specifieke werkzaamheid van de spellen op de bestaande succesfactoren binnen maatjesprojecten.

Sleutelwoorden: FAS, maatjesprojecten, informele zorg, communicatie, verwachtingsmanagement, ouderbetrokkenheid, ontwerp- en ontwikkelingsonderzoek

Met elkaar om de tafel: het belang van communicatie en verwachtingsmanagement

Het Witte Bos is een organisatie die kunst, maatschappelijke kwesties en journalistiek combineert in projecten, waarbij het doel is om aandacht te vestigen op onderbelichte maatschappelijke problemen. Een van de projecten is het Foetaal Alcohol Syndroom (FAS) project (www.fasproject.nl). FAS is een syndroom dat zich ontwikkelt als de moeder gedurende de zwangerschap alcohol drinkt (Adam & Hoyme, 2019). Het is een te voorkomen syndroom dat langdurige gevolgen heeft voor het cognitief, gedrags- en psychosociaal functioneren (McGee, Fryer, Bjorkquist, Mattson, & Riley, 2008). Het FAS-project bestaat uit verschillende onderdelen, zoals een college tour op onderwijsinstellingen, exposities en mini-documentaires die vijf kinderen met FAS volgen. Naast de college tour is het Maatjesproject het grootste onderdeel van het FAS-project.

Het Maatjesproject

Maatjesprojecten zijn initiatieven die met vrijwilligers werken en zijn ontstaan om kwetsbare groepen te ondersteunen. Hierbij wordt een vrijwilliger een-op-een gekoppeld aan een persoon met een al dan niet gearticuleerde ondersteuningsvraag (Potting & Van der Tier, 2015). Binnen het Maatjesproject van het FAS-project worden studentvrijwilligers door Nederland gekoppeld aan kinderen of jongvolwassenen met FAS. Het doel vanuit het Maatjesproject is dat zij echt een ‘maatje’ hebben gedurende het schooljaar. Iemand waarmee ze leuke dingen kunnen doen. De ouders worden hierbij even ontlast van het dragen van zorg en de kinderen en jongvolwassenen doen positieve sociale ervaringen op.

Studies naar Maatjesprojecten

Bestaande studies zijn voornamelijk afkomstig uit de Verenigde Staten en onderzoeken een specifieke vorm van het maatjesproject: het zogenaamde *mentoring* (Van den Tier & Potting, 2015). In deze vorm van een maatjesproject is het maatje een *mentor*, een leermeester in educatieve context. Deze maatjesprojecten lijken effect te hebben op de ontwikkeling van sociale competenties, zelfvertrouwen en schoolprestaties (Eby, Allen, Evans, Ng, & DuBois, 2008; Schwartz, Rhodes, & Chan, 2011). Echter staat binnen het huidige Maatjesproject geen educatief uitgangspunt centraal, maar het concept *befriending*, het zijn van een vriend. Over deze specifieke vorm van een maatjesproject en haar effecten is nauwelijks onderzoek beschikbaar (De Klerk, De Boer, Plaisier, & Schyns, 2017). Het is niet duidelijk of de positieve effecten die er lijken te zijn in andere maatjesprojecten ook betrekking hebben op deze specifieke vorm van een maatjesproject (Van Robaeyns & Lyssens-Danneboom, 2016). De oorzaak hiervan is de nog geringe inzet van erkende methodieken en systematisch effectmetingen en evaluaties (Twigt & Bremmer, 2008).

Informele zorg in Nederland

Maatjesprojecten zijn onderdeel van de informele zorg: de zorg aan mensen met uiteenlopende gezondheidsproblemen die niet wordt gegeven in het kader van een beroep (De Klerk, De Boer, Plaisier, Schyns, & Kooiker, 2015). De nadruk op de informele zorg is toegenomen sinds de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in 2015. Binnen deze wet wordt gewerkt vanuit het principe dat gemeenten eerst kijken wat men kan met hulp van de eigen sociale omgeving. Aanleidingen voor de invoering van deze wet waren de stijgende zorgkosten en een dominant professioneel zorgmodel (Van Robaeys & Lyssens-Danneboom, 2016). Men dient in de huidige situatie meer verantwoordelijkheid te nemen voor diens eigen leven en omgeving. De overheid spoort burgers hierbij aan om een actievere bijdrage te leveren aan de zorg en om zich op te stellen als ‘affectieve burgers’: mensen die betrokken zijn en bereid zijn voor elkaar te zorgen (Tonkens & Duyvendak, 2013), zoals de studentvrijwilligers doen binnen het Maatjesproject.

Binnen deze verschuiving naar een meer participatieve samenlevingsvorm zijn maatjesprojecten complementair aan de inzet van professionele krachten en versterken de mogelijkheid tot het oplossen van problemen in eigen kring (Dekker, Van Straaten, & El Kaddouri, 2013). Er bestaat echter onduidelijkheid over deze verschuiving binnen de zorg: wat er precies mee wordt bedoeld, wie waar verantwoordelijk voor is en wat werkt (De Klerk et al., 2017). Op basis van evaluaties betreffende vrijwilligerswerk concludeerden Van Robaeys en Lyssens-Danneboom (2016) dat het ontbreekt aan kennis omtrent wat verwachtingen van vrijwilligers mogen zijn, binnen welke kaders optimaal wordt gewerkt met vrijwilligers en hoe ondersteuning het beste vorm kan worden gegeven.

Vrijwilligerswerk wordt enerzijds positief ervaren: er doen ruim een miljoen mensen in Nederland vrijwilligerswerk met de voornaamste reden dat het een leuke en zinvolle tijdsbesteding is (De Boer & De Klerk, 2013). Anderzijds blijkt ook dat vrijwilligers aangeven het werk als zwaar te ervaren. Zo vindt een deel van de vrijwilligers dat er onvoldoende oog is voor hen vanuit de organisatie en er taken worden uitgevoerd die eigenlijk door beroepskrachten uitgevoerd zouden moeten worden. Een op de tien vrijwilligers weet daarnaast niet waar men terecht kan voor advies, informatie en ondersteuning, terwijl er wel behoefte is aan meer ondersteuning (De Klerk et al., 2017). Ook is het managen van precieze verwachtingen lastig. Zo weet gemiddeld 17% van de vrijwilligers niet goed wat er van hen verwacht wordt, hetgeen resulteert in handelsverlegenheid en onzekerheid (De Boer & De Klerk, 2013).

Signalen Maatjesproject

Binnen het Maatjesproject zijn een aantal knelpunten te zien die aansluiten bij het maatschappelijk debat over de randvoorwaarden voor vrijwilligerswerk en de algemene evaluaties onder vrijwilligers op dit moment. Zo weten ouders niet altijd goed wat de rol van het maatje is binnen het project en/of het gezin. Ook wordt gemerkt dat maatjes niet goed weten wat ze precies moeten doen, wat er verwacht wordt van hen of waar ze verantwoordelijk voor zijn. Beide partijen vinden het lastig hun rol binnen het project te vinden.

De huidige knelpunten zouden te maken kunnen hebben met een onvolledige uitvoering van bepaalde randvoorwaarden. Er lijken namelijk binnen de literatuur met betrekking tot maatjesprojecten een aantal succesfactoren te zijn die positief bijdragen aan het verloop ervan (Uyterlinde, Lub, De Groot, & Sprinkhuizen, 2009). In het theoretisch kader zullen een duurzame relatie, ouderbetrokkenheid, communicatie en verwachtingsmanagement, begeleiding vanuit de organisatie, en monitoring, evaluatie en reflectie verder worden uitgewerkt.

Huidig Onderzoek

Vanuit wetenschappelijk oogpunt is het belangrijk om kennis op te doen omtrent de opbrengsten van een onderbelichte specifieke vorm van een maatjesproject, waarbij het concept *befriending* centraal staat. Verder is het voortbestaan van maatjesprojecten van maatschappelijk belang, aangezien de informele zorgstructuur in Nederland steeds meer belast zal worden (De Klerk et al., 2015). Dit voortbestaan kan echter enkel als er meer helderheid komt in de huidige vragen en knelpunten omtrent vrijwilligerswerk.

Het doel van dit onderzoek is om het Maatjesproject van stichting Het Witte Bos te verbeteren via een ontwerp- en ontwikkelingsonderzoek. Het doel binnen ontwerp- en ontwikkelingsonderzoek is het ontwerpen en ontwikkelen van een 'product' voor de beroepspraktijk (Van der Donk & Van Lanen, 2015). Binnen ontwerp- en ontwikkelingsonderzoek staat een cyclische benadering met verschillende fasen centraal (Velde, Jansen, Dijkers, & Gessel, 2018). De fasen en bijbehorende vragen in huidig onderzoek zijn:

- Fase 1: het evalueren van het Maatjesproject. De vraagstelling hierbij is: *Hoe ervaren de ouders en maatjes het Maatjesproject, wat ervaren ze als bevorderend of belemmerend?*
- Fase 2: het ontwikkelen en evalueren van een blauwdruk van producten ter verbetering van het Maatjesproject. De vraagstelling hierbij is: *Op welke wijze kan worden*

ingespeeld op de knelpunten zoals geformuleerd in fase 1 en hoe worden de hiervoor ontwikkelde producten geëvalueerd?

- Fase 3: Het testen van het Finalespel en hierbij het spelverloop en de speelbaarheid observeren en de ervaring van de ouder en het maatje uitvragen. De vraagstelling hierbij is: *Hoe zijn het spelverloop en de speelbaarheid van het Finalespel en hoe ervaren de ouder en het maatje het spelen van het spel?*

Theoretisch Kader

Zoals eerder genoemd lijken er binnen de literatuur specifieke factoren te zijn die bijdragen aan het succes van een maatjesproject (Uyterlinde et al., 2009). Deze worden hieronder uiteengezet.

Duurzame Relatie

Volgens Uyterlinde en collega's (2009) is het belang van een duurzame relatie groot. Persoonlijke aandacht, het een-op-een contact, draagt bij aan de opbouw hiervan. Daarnaast lijkt het afwisselen van begeleidingsstijlen effectief. De verschillende begeleidingsstijlen zijn ondersteunend, actief en instrumenteel, waarbij de focus opeenvolgend ligt op het maken van gezamenlijke beslissingen, het ondernemen van veel activiteiten en het behalen van doelen (Uyterlinde et al, 2009). Ten derde is de duur van het project van belang voor het opbouwen van een duurzame relatie: elkaar frequenter gedurende een periode vanaf een jaar zien, heeft de meest positieve effecten op sociaal en emotioneel gebied (Uyterlinde et al, 2009).

De klik tussen het maatje en de *mentee*, diegene die wordt begeleid, draagt bij aan belangrijke relationele aspecten, zoals vertrouwen, openheid en inzet (Eby, Rhodes, & Allen, 2007). Deze klik ontstaat voornamelijk als er door de mentororganisatie een goede match is gemaakt. Het matchen blijkt voornamelijk een gevoelskwestie, gekoppeld aan vooraf opgestelde matchingscriteria (Uyterlinde et al., 2009). Hoe beter de match, des te eerder beide partijen willen investeren in de relatie om deze onderhouden. Hierbij is wederkerigheid van het willen investeren in de relatie belangrijk (Bozeman & Feeney, 2008). Allertlaatst wordt de kans op succes bij een match met vergroot als ouders informatie over het kind en diens gedrag geven, zodat hierop kan worden ingespeeld (Spencer & Basualdo-Delmonico, 2014). Het belang van ouderbetrokkenheid zal hieronder nader worden toegelicht.

Ouderbetrokkenheid

In de huidige situatie in Nederland geldt dat er bijna geen sprake is van het betrekken van ouders bij een maatjesproject: de organisatie gaat vaak niet verder dan het af en toe informeren (Berger & Booi, 2003). Echter draagt de mate waarin ouders betrokken zijn bij

aan het succes van een maatjesproject (Dubois, Holloway, Valentine, & Cooper, 2002). De reden voor dit succes is de primaire rol die ouders hebben in het leven van het kind of jongvolwassene. Voelt een ouder zich betrokken, dan is diegene meer gemotiveerd bij te dragen aan het project (Taylor & Porcellini, 2013). Het is hierbij belangrijk om te weten met welke motivatie ouders meedoen en wat hun ideeën erover zijn. Verschillen in opvattingen kunnen betrekking hebben op de rol van een maatje in het leven van het kind en het gezin, de opvoedingsstijl en de manier waarop ze verwachten dat anderen, die omgaan met het kind, communiceren met hen (Basualdo-Delmonico & Spencer, 2016).

De manier waarop ouderbetrokkenheid wordt ingevuld door ouders varieert. Ouders bepalen de aard en mate van hun betrokkenheid op basis van hun persoonlijke beoordeling van de behoeften van het kind en henzelf (Basualdo-Delmonico & Spencer, 2016). Sommigen willen actief betrokken zijn bij verschillende aspecten van het mentorproject, waarbij anderen de voorkeur geven zich op de achtergrond te houden. Hiertegenover beoordelen maatjes ouderbetrokkenheid op basis van hun eigen overtuigingen over welke de juiste is. Deze overtuigingen niet altijd overeen met die van de ouder, waardoor miscommunicatie en misverstanden eerder ontstaan (Basualdo-Delmonico & Spencer, 2016). Om dit te voorkomen is het belangrijk dat er wordt ingezet op communicatie en verwachtingsmanagement tussen ouders en maatjes (Spencer & Basualdo-Delmonico, 2014). Niet alleen na de match tussen het maatje en het kind moet worden gecommuniceerd, maar ook tijdens het verloop van het project. Dit, om behoeften van alle partijen te onderscheiden, overeenstemming te bereiken over de invulling van het project en verwachtingen van en naar elkaar.

Communicatie en Verwachtingsmanagement

Communicatie heeft als doel om relaties tussen de betrokken partijen te ondersteunen en gedeelde doelen op te stellen (Ramirez, Quarry, Brodhead, & Zaveri, 2019). Binnen verwachtingsmanagement gaat het om wie wat doet, wie waar verantwoordelijk voor is en wat er verwacht kan worden van de ander (Van Riet, Makkes, Van Wezel, & Roosenboom, 2018). Binnen informele hulp is het managen van precieze verwachtingen lastig. Zoals eerdergenoemd, weet gemiddeld 17% van de vrijwilligers niet goed wat er van hen verwacht wordt (De Boer & De Klerk, 2013). Een maatjesproject is tevens een vorm van vrijwilligerswerk waarbij vaak niet wordt gecommuniceerd over specifieke doelen bij aanvang, waardoor handelingsverlegenheid en rolonduidelijkheid bij maatjes kan ontstaan (Uyterlinde et al., 2009). Dit kan verminderd worden door ouders en maatjes met elkaar in

gesprek te laten gaan over verwachtingen naar elkaar, de inhoud van het project en doelen (Kaye & Smith, 2014; Keller, 2005; Spencer & Basualdo-Delmonico, 2014).

Begeleiding Vanuit de Organisatie

De mentororganisatie vormt de eerste schakel tussen ouders, het kind en het maatje. Deze rol is cruciaal voor de totstandkoming van effectief contact, waarvan een onderdeel het benadrukken van het belang van communicatie en verwachtingsmanagement is (Spencer & Basualdo-Delmonico, 2014). Met behulp van de organisatie kan het project op een duidelijke manier worden ingevuld naar de behoeften en persoonlijkheid van de hulpvrager en de capaciteiten en persoonlijke kenmerken van het maatje (Bozeman & Feeney, 2008). Echter geeft ruim 10% van de vrijwilligers aan geen goede begeleiding vanuit de organisatie te krijgen (Uyterlinde et al., 2009). Vaak verdwijnen mentororganisaties naar de achtergrond na het maken van een match en hebben geen zicht op het verloop van het project (Taouanza & Keuzenkamp, 2016).

Hiernaast gaat het bij het Maatjesproject om een groep studentvrijwilligers tussen de 17-23 jaar. Volgens De Klerk, De Boer, Kooiker, Plaisier, en Schyns (2014) valt deze groep onder ‘jonge hulpverleners’ die extra aandacht nodig heeft. De oorzaak hiervan is dat sociale verhoudingen en leeftijd de durf en mate van communicatie kunnen beïnvloeden (Steehouder, Jansen, Mulder, Van der Pool, & Zeijl, 2016). De begeleiding van de organisatie is hierbij belangrijk: maatjes worden namelijk regelmatig met complexe vraagstukken geconfronteerd en zeggen soms taken uit te voeren van beroepskrachten (De Klerk et al., 2017). Het is belangrijk dat mentororganisaties ondersteuning bieden en zorgen dat de rol van het maatje helder en uitvoerbaar blijft gedurende het project (Spencer & Basualdo-Delmonico, 2014).

Monitoring, Evaluatie en Reflectie

Mentororganisaties die de voortgang van de maatjes registreren en hierop inspelen, lijken meer winst te behalen dan mentororganisaties die dit niet doen (Taouanza & Keuzenkamp, 2016). Het monitoren van de vooruitgang is van belang voor alle betrokken partijen, aangezien er op deze manier op tijd kan worden ingegrepen op het moment dat blijkt dat de voortgang afwijkt van de verwachtingen (Uyterlinde et al., 2009).

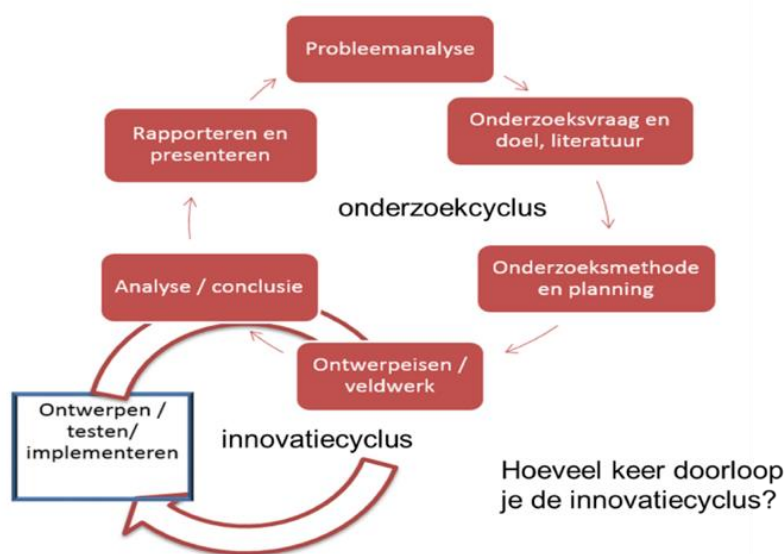
Methode

Onderzoeksdesign

Dit onderzoek is een ontwerp- en ontwikkelingsonderzoek waarbij het verzamelen van data uit theorie en praktijk tezamen opgaat en er tegelijkertijd gewerkt wordt aan een praktische innovatie (Van der Donk & Van Lanen, 2015). Huidig onderzoek is kwalitatief en

bestaat uit een literatuurstudie, telefonische interviews en een analyse van bestaande data van het Witte Bos die de grootste knelpunten binnen het Maatjesproject in kaart hebben gebracht. Op basis van de hierin verzamelde data en nieuwe literatuur zijn gesprekskaarten ontwikkeld die na een brainstormsessie met het Witte Bos zijn aangepast tot twee spellen. Deze zijn in een focusgroep (N=4) en een testmoment (N=2) geëvalueerd, getest en geanalyseerd.

Binnen ontwerp- en ontwikkelingsonderzoek wordt gewerkt met een onderzoekscyclus en een innovatiecyclus. Deze zijn hieronder in figuur 1 (Van der Donk & Van Lanen, 2015, p. 36) te zien.

Noot. Herdrukt van “Praktijkonderzoek in zorg en welzijn”, door Van der Donk, C., & Van Lanen, B., 2015, p. 36, Bussum, Nederland: Coutinho.

Binnen elk onderzoek worden bovenstaande cycli minimaal één keer doorlopen (Van der Donk & Van Lanen, 2015). In huidig onderzoek zal dit voor de innovatiecyclus twee keer zijn, aangezien er een product wordt ontwerpen dat zal worden geëvalueerd, aangepast en daarna nogmaals getest en geëvalueerd. Dit cyclische principe zorgt ervoor dat de validiteit vergroot wordt, aangezien het niet blijft bij eenmalige resultaten (Hacquebord, 2003).

Hieronder worden de verschillende fasen van huidig onderzoek uiteengezet.

Fase 1: Evaluatie Maatjesproject

Doel. Het evalueren van het Maatjesproject.

Onderzoekdesign. Aan de hand van literatuur, telefonische interviews, een observatie van een intervisie en bestaande data van het FAS-project is getracht een lijn te schetsen in het project en de grootste knelpunten.

Procedure. Alle participanten hebben voorafgaand aan de telefonische gesprekken voor de tussentijdse evaluaties een informatiemail gekregen met informatie over huidig onderzoek. Tijdens de telefoongesprekken en het observatiemoment is hiernaast verbaal consent uitgevraagd voor het gebruik van de informatie. Aan de hand van korte vragenlijsten (Bijlage 1 en 2) zijn de participanten bevraagd. Alle verzamelde data is anoniem verwerkt.

Participanten. Voor de telefonische evaluaties zijn ouders (N=13) en maatjes (N=18) van huidig Maatjesproject bevraagd. Van de ouders waren twaalf vrouw en één man. Van de maatjes zijn er zeventien vrouw en één man. De participanten komen vanuit heel Nederland.

Dataverzameling. Allereerst is literatuur gezocht via Google en Google Scholar omtrent succesvolle factoren binnen maatjesprojecten. Zoektermen hierbij waren ‘maatjesprojecten/*buddy/mentoring projects/youth mentoring*’, ‘vrijwilligers’, ‘informele zorg’, ‘werkzame factoren/*effect/efficacy*’. Deze gevonden succesfactoren en eigen ervaringen zijn uitgevraagd tijdens de telefonische tussentijdse evaluaties in maart. Ook is een observatiemoment op 17 maart tijdens een van de maandelijkse intervisies met maatjes gebruikt om knelpunten te inventariseren.

Hiernaast is gekeken naar bestaande schriftelijke data van eerdere Maatjesprojecten van het Witte Bos uit 2018 en 2019. Er zijn vijftien voorevaluaties, negen tussenevaluaties en acht eindevaluaties van ouders gebruikt en zeventien tussenevaluaties en twaalf eindevaluaties van maatjes. Dit geldt tevens voor drie individuele interviews en zes intervisies met maatjes.

Data-Analyse. Door het integreren van de nieuw verzamelde informatie en eerdere data is getracht een lijn te schetsen in het verloop van het Maatjesproject door het jaar heen en de knelpunten. Dit is gedaan via een turfmethode waar naar de verschillende succesfactoren van maatjesprojecten werd gekeken en genoteerd hoe vaak hier iets over werd aangekaart. Los hiervan is ook gekeken naar of er een overlap in andere thema's was waarover werd gesproken.

Fase 2: Productontwikkeling en Evaluatie Producten

Doel. Het ontwikkelen en evalueren van de ontwikkelde gesprekskaarten en spellen ter verbetering van het Maatjesproject.

Onderzoeksdesign. Aan de hand van gevonden literatuur op Google Scholar over communicatie, verwachtingsmanagement en een effectieve informatieoverdracht is onderbouwd welk product het meest passend lijkt om in te zetten in de praktijk. Op basis hiervan zijn blauwdrukken van gesprekskaarten ontworpen (Bijlage 8 en 9), die voornamelijk gericht zijn op het verbeteren van communicatie en verwachtingsmanagement tussen ouders

en maatjes. Deze zijn geëvalueerd met de organisatie en in een online-focusgroep met maatjes van het huidige Maatjesproject.

Procedure. Om te voldoen aan ethische voorwaarden binnen kwalitatief onderzoek, kregen de maatjes voorafgaand aan de online-focusgroep via de mail een informatiebrief en tekenden een *informed consent* formulier (Bijlage 3) voor het gebruik van de informatie (Boeije, 2016). De online-focusgroep werd afgenomen via Microsoft Teams, de duur hiervan was anderhalf uur en is in overeenstemming opgenomen via audio. Aan de hand van een topiclijst (Bijlage 4) werden de maatjes geïnterviewd. De verzamelde data is verbatim getranscribeerd en anoniem verwerkt.

Participanten. De participanten voor de online-focusgroep zijn via een gerichte steekproef geworven binnen de maatjes van huidig Maatjesproject. In de online-focusgroep (N=4) participeerden vier vrouwen tussen de 17 en 21 jaar, afkomstig uit heel Nederland. Allen zijn studenten Pedagogiek (N=3) of Verpleegkunde (N=1).

Dataverzameling. De producten zijn naar aanleiding van een brainstorm met de organisatie aangepast naar twee spellen (Bijlage 10 en 11). Vervolgens zijn deze spellen aan maatjes voorgelegd via een online-focusgroep. Er is een *thinking out loud interview* uitgevoerd. Dit is een interview waarbij de participanten de inhoud van hun onmiddellijke bewustzijn rapporteren: ze vertellen waar ze op dat moment aan denken, wat er in hen opkomt (Olson, Duffy, & Mack, 1984).

Data-Analyse. De analyse die is uitgevoerd is een thematische content analyse. De content analyse is binnen kwalitatief onderzoek een van de meest gebruikte analysetechnieken, waarbij wordt gezocht naar mogelijke patronen en sub patronen in de verzamelde data (Van Staa & De Vries, 2016). Tekstfragmenten uit de focusgroep zijn axiaal en open gecodeerd (Bijlage 5): de mening van de maatjes over de spellen is via een analyseschema gekoppeld aan factoren uit het theoretisch kader en weergegeven de bijdrage die de spellen volgens hen zouden kunnen hebben op deze factoren.

Fase 3: Testen Product en Observatie

Doel. Het testen van het Finalespel en hierbij het spelverloop en de speelbaarheid observeren en de ervaring van de ouder en het maatje uitvragen.

Onderzoeksdesign. Een observatiemoment waarbij een ouder en een maatje online het Finalespel spelen.

Procedure. Om te voldoen aan ethische voorwaarden binnen kwalitatief onderzoek, kregen de ouder en het maatje voorafgaand aan het testmoment een informatiebrief via de mail en tekenden een *informed consent* formulier (Bijlage 3) voor het gebruik van de

informatie voor het onderzoek (Boeije, 2016). Het testmoment werd afgenomen via Microsoft Teams en de duur was een uur. De observatie is in overeenstemming met de personen opgenomen via audio om het spelverloop beter te kunnen analyseren. Aan de hand van een topiclijst (Bijlage 6) werden het maatje en de ouder ingelicht over de inhoud van het spel en de verdere onderzoeksprocedure. De verzamelde data is verbatim getranscribeerd en anoniem verwerkt.

Participanten. De participanten voor het testmoment zijn via een gerichte steekproef geworven binnen de maatjes en ouders van huidig Maatjesproject. In het testmoment (N=2) participeerden een maatje en een ouder, beiden vrouw en afkomstig uit Zuid-Holland.

Dataverzameling. De ouder en het maatje testten het Finalespel, waarbij de onderzoeker fungeerde als gespreksleider. Tegelijkertijd werd geobserveerd wat het spelverloop en de speelbaarheid waren, waarna werd uitgevraagd wat de ervaring van het maatje en de ouder waren.

Data-Analyse. De analyse die is uitgevoerd is tevens een thematische content analyse, waarbij wordt gezocht naar mogelijke patronen en sub patronen in de verzamelde data (Van Staa & De Vries, 2016). Tekstfragmenten uit het testmoment zijn axiaal en open gecodeerd (Bijlage 5): antwoorden op de vragen van het spel zijn via een analyseschema gekoppeld aan concepten uit het theoretisch kader en reflecteren op concepten als communicatie, verwachtingsmanagement en ouderbetrokkenheid gedurende huidig Maatjesproject.

Resultaten

Fase 1: Evaluatie Maatjesproject

De uitkomsten van de evaluatie van het Maatjesproject zullen uiteen worden gezet op volgorde van de succesfactoren uit het theoretisch kader. Daarna wordt uiteengezet op welke factoren producten ontwikkeld dienen te worden.

Duurzame Relatie

Uit bestaande literatuur komt naar voren dat het opbouwen van een duurzame relatie belangrijk is voor het succes van het project (Uyterlinde et al., 2009). Volgens Bozeman en Feeney (2008) is wederkerigheid in contact een belangrijke factor bij het opbouwen van zo'n duurzame relatie. Echter laten de (telefonische) evaluaties van het Maatjesproject zien dat het leggen van contact en wederkerigheid complex kan zijn. De oorzaak hiervan is dat mensen met FAS moeite hebben met sociale relaties door vaak voorkomende hechtingsproblematiek (Lindinger et al., 2016). Deze groep heeft hierdoor vaker te maken met een slecht zelfbeeld, het verminderd zoeken naar zinvolle relaties en isolatie (McGee et al., 2008).

De maatjes gaven aan dat eigen initiatief en doorzettingsvermogen belangrijk is om in contact te komen met het kind en een vertrouwensrelatie op te kunnen bouwen. Ook vonden ze het belangrijk dat ouders vertelden over hun kind. Dit hielp hen in het begrijpen van gedrag en gaf handvatten om hierop in te kunnen spelen. Het praten over het gedrag van het kind, evenals de opvoedingsstijl die gehanteerd dient te worden dragen hieraan bij (Spencer & Basualdo-Domenico, 2014).

Ouderbetrokkenheid

Ouders hanteren verschillende manieren van ouderbetrokkenheid (Basualdo-Delmonico & Spencer, 2016). Binnen het Maatjesproject blijkt uit de tussentijdse telefonische evaluaties dat ouders binnen het Maatjesproject tevens verschillende motieven hebben voor de mate waarin ze participeren in het project.

“Ik wil voornamelijk bekendheid onder toekomstige professionals genereren. Verder vind ik het natuurlijk ook leuk dat [kind] speciale een-op-een aandacht krijgt. Ik gun het diens maatje om in de praktijk met FAS in aanraking te komen en hiervan te leren. Ik vind het dan ook niet erg dat ik er veel tijd aan kwijt ben.” Pleegmoeder

Uit de tussentijdse evaluaties voor de maatjes komt naar voren dat maatjes soms moeilijk kunnen peilen hoe de ouderbetrokkenheid wordt gezien door ouders. Volgens de maatjes kan het moeilijk zijn om te interpreteren hoe een ouder in het project staat of openstaat voor gesprek. Initiatief nemen in zo'n gesprek starten is volgens hen lastig. Dit komt overeen met Steehouder en collega's (2016) die al eerder aangaven dat verhoudingsverschillen de durf om te communiceren kunnen belemmeren.

“Ik zou best wel willen weten wat de impact van FAS is op het gezin, maar ik vind het lastig om aan te snijden omdat het best een gevoelig onderwerp is. Ik denk dat [pleegouder] er wel voor open staat, maar toch ga ik het gesprek hierover uit de weg.” Maatje

Communicatie en Verwachttingsmanagement

Als ouders bij aanvang van het project communiceren over het kind, de verwachtingen en de eigen ouderbetrokkenheid, worden misverstanden eerder voorkomen en wordt het projectsucces vergroot (Basualdo-Delmonico & Spencer, 2016). Uit de telefonische evaluaties bleek dat als ouders aan het begin van het project wisten wat ze wilden van het maatje dat verloop van het project inderdaad beter was dan bij de andere maatjes en ouders. Dit kwam

omdat doelen, zoals werken aan zelfstandigheid of plannen, helder werden gecommuniceerd in doelen en verwachtingen. Echter was dit enkel bij vijf van de dertien ouders het geval.

“Het loopt heel goed tussen hen! Ik heb aan het begin alles uitgelegd over [kind] en wat FAS is. Ook dat [kind] zelfstandig zou gaan wonen en dan toch een tijdsinvulling moet hebben, ook als [kind] alleen is. Ik heb toen besproken dat ik het fijn zou vinden als daaraan gewerkt zou worden.” Pleegmoeder

Bij de andere maatjes en ouders was te zien dat het verloop moeizamer was. De maatjes dit het geval was, waren vaker onzeker over hun eigen handelen en hadden minder contact met de ouders. In het onderzoek van Shin, Hur, Moon, en Lee (2019) bleek dat onzekerheid negatief gecorreleerd is met de intrinsieke motivatie en hiermee ook op werkprestaties. Op het moment dat maatjes onzekerheid in eigen handelen ervaren, verwachtingen niet helder zijn en doelen niet besproken zijn, vergroot dit mogelijk de kans op een verminderde motivatie.

Ook blijkt uit eerdere nulmetingen en evaluaties dat nadat het opbouwen van een vertrouwensrelatie, hetgeen vaak iets langer de tijd nodig heeft voor deze doelgroep, er pas later door ouders of begeleiders wordt ingezien welke toegevoegde waarde het maatje kan hebben en wat er ‘eigenlijk’ uit het project gehaald kan worden. Echter werd dit vervolgens vaak niet gecommuniceerd, omdat ouders het maatje niet wilden overbelasten.

Begeleiding Vanuit de Organisatie

De begeleiding vanuit het FAS-project wordt over het algemeen positief beoordeeld. Uit de telefonische evaluaties blijkt dat men tevreden is over de begeleiding en de betrokkenheid via intervisies en huisbezoeken. Deze groep ‘jonge hulpverleners’ (De Klerk et al., 2014) behoeft naar eigen zeggen geen extra begeleiding gedurende het project. Echter waren de maatjes en ouders minder positief over de begeleiding aan de start van het project. Zo was het onduidelijk wat de verwachtingen waren vanuit de organisatie betreffende de inhoud van de begeleidingsmomenten. Het begin van het jaar verliep daardoor voor sommigen wat onwennig en rommelig. Na de intakeprocedure, waarbij ouders en maatjes apart van elkaar hun motivatie formuleren en informatie over het project krijgen, faciliteert de organisatie enkel de Startdag voor ouders en maatjes gezamenlijk. Hierop worden de maatjes aan de kinderen en ouders voorgesteld en wordt algemene informatie verstrekt. Hierna dienen ouders en maatjes zelfstandig afspraken te maken en te starten met het project. Ouders en

maatjes gaven aan tijdens de telefonische evaluaties in dit proces meer handvatten vanuit de organisatie gehad te willen hebben.

Monitoring, Evaluatie en Reflectie

Betreffende monitoring, evaluatie en reflectie werd er weinig door de maatjes aan ouders teruggekoppeld hoe de begeleiding was verlopen. Ook werd er weinig geëvalueerd tussen ouders en maatjes onderling over het verloop van het project in zijn geheel. Allerlaatst zijn de evaluatiemomenten met de organisatie niet gezamenlijk met ouders en maatjes, maar los van elkaar.

“Mijn kind woont op een woongroep en daar hoor ik eigenlijk niet zoveel van. Zowel de groepsbegeleiding als het maatje koppelen niet terug hoe het gaat met het Maatjesproject. Ik mis dat contact wel.” Pleegmoeder

Te Ontwikkelen Producten

Uit fase 1 komt naar voren dat een product gericht op communicatie en verwachtingsmanagement het meest passend lijkt. Doordat er bij een deel van de maatjes en ouders niet doortastend genoeg is gecommuniceerd, blijven doelen liggen en lijkt het project vast te lopen. Dit resulteert in onzekerheid bij maatjes en onduidelijkheid voor ouders, die beiden verminderd zouden kunnen worden door met elkaar te communiceren, in plaats van dat dit niet gebeurt of enkel met de organisatie. Voor zulke gesprekken worden twee momenten aangeraden: aan het begin van het project en halverwege het jaar (Taouanza & Keuzenkamp, 2016). De rol van de organisatie hierin is het benadrukken van het belang communicatie en verwachtingsmanagement vanaf het begin van het project (Spencer & Basualdo-Delmonico, 2014).

Fase 2: Productontwikkeling en Evaluatie Producten

Productontwikkeling

Als eerste product is gekozen voor een informatiebrochure (Bijlage 8). De korte, overzichtelijke informatie maakt inzichtelijk wat de verwachtingen vanuit de organisatie rondom het project zijn. Ook wordt het belang van communicatie en verwachtingsmanagement benadrukt. Volgens Basualdo-Delmonico en Spencer (2016) is een mentortraining een geschikt moment voor informatieoverdracht vanuit de organisatie. Binnen het FAS-project zou een passend moment hiervoor de Startdag zijn, waarbij de ouders en maatjes elkaar ontmoeten en een presentatie met algemene informatie krijgen. Deze brochure

ondersteunt de verbale informatie van die dag en zorgt ervoor dat informatie beter wordt onthouden (Schoberer, Breimaier, Mandl, Halfens, & Lohrmann, 2016).

Voor het projectsucces is het belangrijk dat ouders en maatjes met elkaar in gesprek gaan (Spencer & Basualdo-Domenico, 2014; Taouanza & Keuzenkamp, 2016). Een helder doel formuleren helpt hierin (Raziq et al., 2018; Uyterlinde et al., 2009), evenals ouderbetrokkenheid en verwachtingsmanagement (Spencer & Basualdo-Domenico, 2014). Ishimaru (2014) beveelt aan dat de mentororganisatie praktische handvatten dient te faciliteren die communicatie onderling ondersteunen. Op basis hiervan zijn de Start- en Doorstartkaart ontwikkeld (Bijlage 9), die gesprekken tussen ouders en maatjes faciliteren aan de start en op de helft van het project. Factoren waarop ingezet dient te worden bij een startgesprek zijn volgens Lusse (2016) positief contact, samenwerking strategieën en de praktische aanpak of het toekomstperspectief. In de Startkaart wordt hierom voornamelijk ingezet op de kennismaking, verwachtingen, doelen en afspraken over communicatie en evaluatie. Voor de Doorstartkaart geldt dat er wordt geëvalueerd hoe het project tot dan toe verloopt, of er verwachtingen en doelen moeten bijgesteld en op welke manier het project tot een goed einde kan worden gebracht.

Evaluatie Gesprekskaarten Organisatie

Zowel de informatiebrochure als de gesprekskaarten zijn geëvalueerd de organisatie. Het is bij ontwerp- en ontwikkelingsonderzoek belangrijk dat er continu geschakeld wordt tussen wetenschappelijke literatuur en de beoordeling vanuit de praktijk, de opdrachtgever (Bakker et al., 2013). De organisatie zag de gesprekskaarten als potentiële hulpmiddelen, maar vond ze te statisch. Doordat er wordt gewerkt met ‘jonge hulpverleners’ binnen het Maatjesproject, was een gesprek faciliteren op een informelere manier mogelijk effectiever.

Op basis van deze feedback zijn de kaarten uitgebreid en aangepast naar een ‘Start- en een Finalespel’ (Bijlage 10 en 11). Het doel is hierbij hetzelfde als bij de gesprekskaarten, maar nu worden de maatjes en ouders via *flip-cards* aangezet tot het stellen van vragen aan elkaar. Zo is de blauwe voorkant van de kaart een vraag voor de ene deelnemer en de vraag op de roze achterkant voor de andere deelnemer. De spellen zijn gebaseerd op bestaande kennismakingsspellen, maar specifiek gericht op het Maatjesproject. Ieder spel bestaat uit ongeveer 40 vragen die alomvattend zijn voor de verschillende elementen die in het theoretisch kader uiteen zijn gezet.

Evaluatie Spellen Focusgroep

De spellen zijn voorgelegd aan vier maatjes die de spellen beoordeelden aan de hand van een *thinking out loud interview*. Alle maatje zagen de spellen als welkome praktische

aanvulling op het project en waren enthousiast over de lay-out en het concept. De korte vragen waren duidelijk voor hen. Ook het doel van de spellen was helder. Bij het Startspel vonden de maatjes het fijn om te weten waar je in terechtkomt, wat je te wachten staat. Bij het Finalespel vonden zij het prettig om een ingebouwd contactmoment te hebben met ouders en te praten over verbeteringspunten, het verloop tot dan toe en het contact.

“Ik wist eigenlijk na de eerste kennismaking nog steeds niet echt wat ik moest verwachten en hoe het zou lopen. Misschien lag dat ook wel een beetje aan mij, omdat ik niet goed wist wat ik moest vragen. Maar ik denk dat dat dus door zo 'n spel makkelijker is. Dan kan je wat vragen erbij pakken die je misschien op dat moment niet uit jezelf gesteld had.” Maatje

Wat betreft de inhoud van de spellen misten de maatjes vragen voor het kind. Allen achtten het belangrijk om niet alleen de ouders of begeleiders bij het Startspel te betrekken, maar ook het kind, mocht die over voldoende sociale vaardigheden beschikken. Dit zou volgens helpen in een goede start van een duurzame relatie en de begeleiding.

“Dat je een kind ook laat zeggen wat die verwacht van een maatje. Nu is het gebaseerd op de ouder en jij als maatje zijnde, terwijl je het kind ook wil leren kennen. Zo kan je makkelijker een relatie opbouwen. Als je iets meer weet van het kind, kun je daar ook weer goed op inspelen in de begeleiding.” Maatje

Verder vonden alle maatjes het fijn om via de spellen vaste contactmomenten te hebben met de ouders. Via de spellen zou de ouderbetrokkenheid volgens hen kunnen bijdragen aan verschillende dingen, zoals het verminderen van handelingsverlegenheid, onzekerheid en het inspelen op specifiek gedrag van het kind. Het opstellen van doelen en het uitspreken van verwachtingen met ouders gaf volgens de maatjes duidelijkheid en de spellen zouden het gesprek hierover structureren. Aan doelen werken versterkte volgens hen de relatie met het kind, het eigen handelen en gaf invulling aan activiteiten. Communicatie en verwachtingsmanagement hierover zouden op deze manier een positieve rol spelen binnen de start en het verloop van het project.

“We hebben het nooit specifiek over doelen gehad. Als je dat wel doet is het duidelijk wat ze verwachten van je. Dan weet je ook een beetje wanneer je nou op de goede weg bent. Ik denk dat je door het spel daar wel makkelijker mee over in gesprek komt.” Maatje

Zo zouden de spellen volgens hen helpen met het stellen van vragen, omdat het op een meer indirecte manier kan. Zonder de *flipcards* vonden de maatjes het lastig om een gesprek te initiëren of vragen te stellen. Wel achtten zij het bij het Finalespel nodig dat er specifiekere vragen zouden worden opgenomen in de spellen betreffende de evaluatie, aangezien een meer algemene vraag mogelijk sociale wenselijkheid in de hand kon werken.

“Als er een hele open vraag wordt gesteld zoals ‘wat verwachtte je? Zijn er verwachtingen uitgekomen?’ dat je dan kan denken van ‘oké, nu ga ik lekker iets positiefs zeggen, dan laat ik dat wat ik meer spannend vind achterwege’, dus dan zou je meer op specifieke gebeurtenissen moeten focussen of op gevoelens. Iets diepere vragen.” Maatje

Wat betreft de begeleiding vanuit de organisatie vonden de maatjes het voornamelijk belangrijk dat het Finalespel werd gespeeld met een projectmedewerker, tijdens een huisbezoek of online sessie. Begeleiding hierin vonden zij prettig, omdat op deze manier een derde objectieve schakel op de hoogte zou zijn van wat er speelt. Betreffende het Startspel vonden zij de aanwezigheid van de organisatie minder van belang en zouden opgestelde doelen, verwachtingen en afspraken apart teruggekoppeld kunnen worden.

Allerlaatst gaven de maatjes aan vaker met elkaar om de tafel te willen gaan dan alleen aan de start en op de helft van het project. Ze opperden dat de kaarten uit het Finalespel op verschillende momenten gedurende het jaar ingezet zouden kunnen worden. Hiervoor zou niet het gehele spel, maar ook losse vragen besproken kunnen worden.

“Ik heb alleen contact met haar begeleiders als er iets aan de hand is. Af en toe mailen we, maar niet veel. We hebben een keer afgesproken te evalueren, maar ik denk dat het belangrijk is om dat meer te doen zodat je ook echt terug hoort wat zij voor indruk hebben, dat je weet wat er goed gaat of toch anders moet. Ook omdat ik bij [kind] niet goed kan peilen of die het leuk vindt. Soms krijgt de woongroep dat wel te horen en dat is dan wel fijn om ook te weten.” Maatje

Fase 3: Testen Product en Observatie

Naar aanleiding van de online-focusgroep zijn de spellen aangepast en zijn binnen zowel het Startspel als het Finalespel vragen voor het kind toegevoegd, net als specifiekere vragen, gericht op de ervaringen van het maatje. Na deze aanpassingen is het Finalespel door een ouder en een maatje getest (Bijlage 11).

Zowel de ouder als het maatje vonden het prettig dat de vragen waren opgedeeld in verschillende thema's die alomvattend waren voor de gehele setting van het project. De specifieke vragen binnen de thema's zorgden er volgens hen voor dat het gesprek richting had en inging op dieperliggende problematiek. Beiden waren zeer tevreden over zowel de inhoud van het Finalespel als het gesprek dat hieruit voortkwam en achtten dit als nuttig en nodig. Een verbetering zou zich kunnen richten op de speelbaarheid. Het was volgens hen niet altijd helder aan wie de vraag gericht was. Dit resulteerde in onduidelijkheid en afleiding uit het gesprek.

Het spelen van het Finalespel lijkt verder aan verschillende dingen te hebben bijgedragen. Allereerst was in het testmoment te zien dat de ouder niet alleen reageerde op de vragen aan zichzelf, maar ook op de vragen naar het maatje toe. Zo vroeg de ouder of die mocht reageren en het maatje advies mocht geven, naar aanleiding van een vraag over eenzijdigheid in het contact met het kind. Hieruit volgde een uitleg over het gedrag van het kind en handvatten om hiermee om te gaan, hetgeen belangrijke elementen van ouderbetrokkenheid zijn die het projectsucces vergroten (Spencer & Basualdo-Domenico, 2014).

“Dat heb ik denk ik ook wel geleerd. Dat als er iets niet goed gaat, dat ik daar dan hulp bij vraag. Dat ik dat niet zelf ga oplossen, want met hulp van de ouder kom je er eigenlijk veel beter vanaf en dat voelt ook veel prettiger.” Maatje

Ten tweede was in lijn met Steehouder en collega's (2016) te zien dat sociale verhoudingen de durf en mate van communicatie kunnen beïnvloeden. Het maatje gaf aan het 'graag goed te willen doen', maar onzeker werd, omdat verwachtingen niet helder waren. Die onzekerheid vond het maatje lastig om aan te kaarten.

“Ik merk dat ik nu met zo'n spel toch sneller meer uit durf te spreken, omdat er echt een moment voor is.” Maatje

Ten derde, betreffende communicatie en verwachtingsmanagement, spraken beiden uit dat ze hun rol voor het project graag eerder hadden willen bespreken. Welke positie het maatje had naast de andere hulpverleners, wat ze konden verwachten van elkaar, maar ook of er aan doelen gewerkt kon worden. Ook de begeleiding vanuit de organisatie, een andere succesfactor uit het theoretisch kader werd hierin naar voren gebracht. In lijn met Lusse

(2016) hadden beiden baat gehad bij het bespreken van samenwerking strategieën, de praktische aanpak en een toekomstperspectief aan de start van het project.

“Ik had wel wat duidelijker willen stellen wat je verwacht van elkaar. Wij wisten allebei niet echt wat de bedoeling was. Het is ook prima om te zeggen ‘er is geen doel of wel een doel, dat kan ook nog per ouder verschillend zijn. Maar ook een vraag ‘hoe rapporteer je naar elkaar?’ In het begin was de verwachting vanuit het FAS-project niet duidelijk. Duidelijkheid helpt. Dat je de rollen omschrijft en er een gesprek is over hoe je het gaat doen samen. Dit spel doet dat. Het geeft veel duidelijkheid, wat we in het begin echt wel gemist hebben. Er komen dingen voorbij waar we zelf niet op komen en die toch iets toevoegen.” Ouder

Ten vierde gaven beiden in de observatie aan dat het belangrijk vinden om te blijven praten met elkaar. Opnieuw doelen formuleren is bevorderlijk voor het projectsucces (Raziq et al., 2018). Het Finalespel zou volgens hen hierin helpen. Net als in de online-focusgroep uit fase 2, vonden beiden het belangrijk om vaker dan op de helft van het jaar te reflecteren op het proces en hier vragen uit het Finalespel voor te gebruiken.

“Nou, ik denk sowieso wel met het Finalespel dat er wat meer helderheid wordt gecreëerd en dat je weet van oké, zo sta jij erin en zo sta ik erin, liggen we nog op dezelfde lijn? Een moment voor evaluatie en reflectie. Dat is belangrijk.” Maatje

Discussie

Het doel van huidig onderzoek was om het Maatjesproject te evalueren en op basis van de grootste knelpunten een product te ontwikkelen, te evalueren en te testen ter verbetering van het Maatjesproject. Uit fase 1 is gebleken dat het grootste knelpunt werd gevormd doordat ouders en maatjes onvoldoende met elkaar communiceerden, zowel aan de start van het project als tussentijds. Op basis hiervan zijn een informatiebrochure en een Start- en Finalespel ontwikkeld in fase 2. Volgens zowel de organisatie als een deel van de maatjes waren deze een welkome aanvulling op het Maatjesproject. Uit fase 3, het testen van een product, is gebleken dat het ontwikkelde Finalespel als nuttig en nodig wordt beschouwd. De specifieke vragen stimuleren communicatie en verwachtingsmanagement. Er wordt een diepgaand gesprek geactiveerd, dat de meest relevante thema's binnen het project aansnijdt. De verbetering van de producten zal zich moeten richten op de speelbaarheid van de spellen.

Volgens Simon (2019) kunnen validiteit en betrouwbaarheid binnen kwalitatief onderzoek gewaarborgd worden via onder meer triangulatie van bronnen en terugkoppeling aan de respondenten. Huidig onderzoek heeft bijgedragen aan de validiteit en betrouwbaarheid door op verschillende manieren het praktijkprobleem uit te diepen, de triangulatie, maar ook door middel van een cyclisch, dynamisch proces dat verhelderde wat er nodig was binnen het Maatjesproject. Hierin werd continu teruggekoppeld aan de respondenten, ofwel de praktijk, maar ook de organisatie om te valideren dat er op de juiste knelpunten, communicatie en verwachtingsmanagement, werd ingezet.

Een tweede manier waarop het inzetten op communicatie en verwachtingsmanagement werd gevalideerd, was het optreden van dataverzadiging. Dit gebeurt als antwoorden veelal hetzelfde zijn en er geen nieuwe informatie verkregen wordt (Hancock, Amankwaa, Revell, & Mueller, 2016). Het werd tijdens fase 1 snel duidelijk dat het binnen het Maatjesproject ontbrak aan efficiënte communicatie en verwachtingsmanagement vanuit de organisatie, maar ook tussen de ouders en maatjes. Ondanks de diversiteit van de onderzoeksgroep betreffende leeftijd, woon- en/of gezinssituatie, vorm van FAS(D) en de rol met betrekking tot het Maatjesproject kwamen deze als eenduidige knelpunten naar voren.

Het inzetten op communicatie en verwachtingsmanagement lijkt niet alleen belangrijk voor het Maatjesproject van het Witte Bos, maar ook gerelateerde vrijwilligersprojecten om het projectsucces te vergroten (Raziq et al., 2018). Vanuit het maatschappelijk debat komt naar voren dat vrijwilligers het vaak moeilijk vinden om hun verantwoordelijkheden te formuleren. Ook is het onduidelijk hoe mentororganisaties het beste steun kunnen bieden (De Boer & De Klerk, 2013; Van Robaeys en Lyssens-Danneboom, 2016). De ontwikkelde spellen richten zich hierop en zouden dan ook, aangepast op het project, gebruikt kunnen worden bij soortgelijke vrijwilligersprojecten. Dit verhoogt de generaliseerbaarheid: de graad waarin onderzoeksresultaten en conclusies van een onderzoek ook opgaan voor personen, situaties, organisaties, gevallen en verschijnselen die in dat onderzoek niet onderzocht zijn (Smaling, 2016).

Bij de interpretatie van de resultaten moet verder rekening gehouden worden met de volgende limitaties. Ten eerste is het totale aantal respondenten laag bij de focusgroep (N=4) en het testmoment (N=2), hetgeen invloed kan hebben gehad op de externe validiteit van het onderzoek. Bij een kleine steekproef is de kans groter op onjuiste resultaten en neemt de kracht om iets over een effect te zeggen af (Nayak, 2010). Echter is kleinschaligheid een aspect van ontwikkelingsonderzoek (Hacquebord, 2003), net als opeenvolgende cycli (Velde, Jansen, Dijkers, & Gessel, 2018). Hierdoor zijn de resultaten van huidig onderzoek niet

eenmalig, maar zijn ze in opeenvolgende fases continu gerevalueerd en aangepast. Als de ontwikkelde producten voor de praktijk geen gewenst effect hadden gehad, dan was dit in een eerdere fase waarschijnlijk al gebleken (Hacquebord, 2003). Het totale aantal respondenten zal hierdoor van beperkte invloed geweest zijn op de externe validiteit van het onderzoek.

Een tweede limitatie is dat de focusgroep en het testmoment via het online-programma Microsoft Teams zijn afgenomen, naar aanleiding van de COVID-19-uitbraak. Dit kan invloed hebben gehad op de betrouwbaarheid, doordat persoonlijk contact en non-verbale informatie ontbreekt (Boeije, 2016). Echter waren de respondenten in voor hen een bekende omgeving, hetgeen kan hebben geleid tot het opener en eerlijker zijn, in tegenstelling tot wanneer de focusgroep en het testmoment offline of op een openbare plek zouden hebben plaatsgevonden (Moon, Brewer, Januchowski-Hartley, & Blackman, 2016). Er wordt dan ook vanuit gegaan dat de online afname beperkte invloed heeft gehad op de betrouwbaarheid.

Naast limitaties kent huidig onderzoek tevens opvallende resultaten. Een eerste opvallend resultaat heeft betrekking op de literatuur omtrent maatjesprojecten, waarbij het concept *befriending* uitgangspunt is. Er is weinig onderzoek naar de effecten van deze vorm van maatjesprojecten (De Klerk et al., 2017). De resultaten van huidig onderzoek lijken echter, buiten de educatieve aspecten, niet af te wijken van de resultaten van *mentoring* projecten met betrekking tot het verhogen van zelfvertrouwen en sociale competenties (Allen et al., 2008; Schwartz et al., 2011). Ook in huidig Maatjesproject werd gevonden dat de kinderen en jongvolwassenen positieve sociale ervaringen opdoen en dat het zelfvertrouwen groeit. De effecten die bekend zijn betreffende *mentoring* projecten en de succesfactoren die bijdragen aan maatjesprojecten in het algemeen lijken overkoepelend op sociaal en emotioneel niveau, ongeacht het uitgangspunt van het project. Dit roept de vraag op of deze resultaten met betrekking tot *mentoring* projecten mogelijk tevens gegeneraliseerd kunnen worden naar *befriending* projecten. Systematische effectmetingen en evaluaties van *befriending* projecten zouden bij kunnen dragen aan de beantwoording van dit vraagstuk (Twigt & Bremmer, 2008).

Een tweede opvallend resultaat betreft de succesfactor: de opbouw van een duurzame relatie. Vanuit de literatuur werd aangeraden om langer dan een jaar maatje te zijn alvorens een duurzame relatie was bewerkstelligd (Uyterlinde et al., 2009). De maatjes van het Maatjesproject zijn negen tot tien maanden het maatje van het kind. Echter had niet de duur van het project effect op de opbouw van een duurzame relatie, maar de mate van ouderbetrokkenheid. Het opbouwen van een duurzame relatie werd bemoeilijkt door een gebrek aan wederkerigheid bij kinderen met FAS (Lindinger et al., 2016). Het is raadzaam om

binnen het Maatjesproject voornamelijk in te zetten op betrokken ouders die ondersteuning kunnen bieden bij de omgang met het kind en het leggen van contact (Basualdo-Delmonico & Spencer, 2016) in plaats van het aanhouden van een periode langer dan een jaar als succesfactor voor het opbouwen van een duurzame relatie.

Een eerste aanbeveling voor de praktijk is het spelen van het Startspel. Dit om te kunnen beoordelen of deze voldoet aan de behoeften van ouders en maatjes en alomvattend zijn om een goede start van het project te bewerkstelligen. Ten tweede is het ook van belang om de spellen te spelen samen met het kind. Het is in de huidige vorm, zonder dat het spel gespeeld is met het kind, niet helder of de opbouw van een duurzame relatie door middel van de spellen nadrukkelijk wordt gestimuleerd. Wel draagt het opdoen van positieve sociale ervaringen bij aan het vertrouwen van mensen met FAS (Lindinger et al., 2016). Er kan dan ook worden verwacht dat het betrekken van het kind bij kan dragen aan deze relatieopbouw. Ten derde dient de speelbaarheid van het spel vergroot te worden. Het is de bedoeling dat het spel geheel zelfstandig gespeeld kan worden. Het is hierbij belangrijk dat het duidelijk is voor welke persoon de vraag bedoeld is, wat de speelduur is en op welke momenten het spel gespeeld dient te worden voor een optimaal resultaat van het project. Door het optimaliseren van de ontwikkelde spellen kan worden gezorgd dat de deelname aan- en het verloop van het Maatjesproject vergemakkelijkt wordt.

Momenteel ontbreekt het nog aan een helder beeld over wat verwachtingen van vrijwilligers mogen zijn, binnen welke kaders optimaal wordt gewerkt en hoe ondersteuning het beste vorm kan worden gegeven (Van Robaeyns en Lyssens-Danneboom, 2016). Huidig onderzoek en de ontwikkeling van het Start- en Finalespel vormen concrete handvatten die ingaan op deze vraagstukken en een theoretische en praktijkgerichte basis hebben. Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op in hoeverre de spellen een positief effect hebben op de succesfactoren uit het theoretisch kader. Hierdoor wordt inzichtelijker gemaakt wat de specifieke werkzaamheid is. Op basis hiervan kunnen de spellen worden geoptimaliseerd en niet alleen ingezet worden binnen het Maatjesproject, maar ook binnen andere vrijwilligersprojecten. Aangezien de druk op de informele zorg naar verwachting enkel toe zal nemen, lijkt deze optimalisatie van belang. Dit voor de vooruitgang van vrijwilligersprojecten, de inzet van vrijwillige krachten en daarmee de houdbaarheid van huidig zorgmodel.

Referentielijst

- Adam, M. P., & Hoyme, H. E. (2019). Fetal alcohol syndrome. In M. Butler & F. Meaney (Eds.), *Genetics of Developmental Disabilities* (pp. 665-691). Cleveland, Verenigde Staten: CRC Press.
- Basualdo-Delmonico, A., & Spencer, R. (2016). A parent's place: Parents', mentors' and program staff members' expectations for and experiences of parental involvement in community-based youth mentoring relationships. *Children and Youth Services Review*, *61*, 6-14.
- Berger, M., & Booij, Y. (2003). Mentoring in de jeugdzorg. *Pedagogiek*, *1*, 40-53.
- Boeije, H. (2016). *Analyseren in kwalitatief onderzoek* (7^e ed.). Amsterdam, Nederland: Boomuitgevers.
- Bozeman, B., & Feeney, M. (2008). Mentor matching: a “goodness of fit” model. *Administration & Society*, *40*(5), 465-482.
- De Boer, A., & De Klerk, M. (2013). *Informeel zorg in Nederland*. Geraadpleegd van https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2013/Informeel_zorg_in_Nederland
- De Klerk, M., De Boer, A., Kooiker, S., Plaisier, I., & Schyns, P. (2014). *Hulp geboden. Een verkenning van de mogelijkheden en grenzen van (meer) informeel hulp*. Geraadpleegd van <http://www.invoorzorg.nl/docs/ivz/literatuur/52962%20Hulp%20geboden.pdf>
- De Klerk, M., De Boer, A., Plaisier, I., Schyns, P., & Kooiker, S. (2015). *Informeel hulp: wie doet er wat?* Geraadpleegd van https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2015/12/15/informeel-hulp-wie-doet-erwat/Informeel_hulp.pdfwat%2FInformeel_hulp.pdf&usg=AOvVaw0VgAMbo4aBmuFdmWGGMY8V
- De Klerk, M., De Boer, A., Plaisier, I., & Schyns, P. (2017). *Voor elkaar?* Geraadpleegd van https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2017/Voor_elkaar
- Dekker, F., Van Straaten, R., & El Kaddouri, I. (2013). *Maatjes Gezocht. De impact van maatjeswerk en de campagne van het Oranje Fonds*. Geraadpleegd van https://www.verwey-jonker.nl/doc/participatie/Maatjes-gezocht_3867_web.pdf
- DuBois, D., Holloway, B., Valentine, J., & Cooper, H. (2002). Effectiveness of mentoring programs for youth: A meta-analytic review. *American journal of community psychology*, *30*(2), 157-197.

- Eby, L., Allen, T., Evans, S., Ng, T., & DuBois, D. (2008). Does mentoring matter? A multidisciplinary meta-analysis comparing mentored and non-mentored individuals. *Journal of vocational behavior, 72*(2), 254-267.
- Eby, L., Rhodes, J., & Allen, T. (2007). Definition and evolution of mentoring. In T. Allen & L. Eby (Eds.), *The blackwell handbook of mentoring. A multiple perspectives approach* (pp. 7-21). Malden, Verenigde Staten: Blackwell Publishing.
- Hacquebord, H. (2003). Ontwikkelingsonderzoek in het talenonderwijs. Oude traditie, veelbelovend concept? *Levende Talen Tijdschrift, 4*(2), 18-23.
- Ishimaru, A. (2014). *When New Relationships Meet Old Narratives: The Journey towards Improving Parent-School Relations in a District-Community Organizing Collaboration*. Geraadpleegd van https://education.uw.edu/sites/default/files/research/centers/TCR_Ishimaru_2014.pdf
- Kaye, L., & Smith, C. (2014). *Understanding the role of parent engagement to enhance mentoring outcomes: Final evaluation report*. Geraadpleegd van <http://www.albany.edu/chsr/Publications/PEM%20Final%20Evaluation%20Report.pdf>
- Keller, T. (2005). A systemic model of the youth mentoring intervention. *The Journal of Primary Prevention, 26*(2), 169–188.
- Lindinger, N., Malcolm-Smith, S., Dodge N., Molteno, C., Thomas, K., Meintjes, E., & Jacobson, S. (2016). Theory of mind in children with fetal alcohol spectrum disorders. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research, 40*(2), 367-376.
- Lusse, M. (2016). *Gereedschap Het Kennismakingsgesprek: Gereedschapskist voor beter samenwerken met ouders*. Geraadpleegd van <https://surfsharekit.nl/dl/hr/f3beb15a-5831-4c51-9959-7fffef1cbd45/9c6f754b-7c5d-4727-b43a-76e44f3d00f6>
- McGee, C., Fryer, S., Bjorkquist, O., Mattson, S., & Riley, E. (2008). Deficits in Social Problem Solving in Adolescents with Prenatal Exposure to Alcohol. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse, 34*(4), 423-431.
- Moon, K., Brewer, T., Januchowski-Hartley, S., Adams, V., & Blackman, D. (2016). A guideline to improve qualitative social science publishing in ecology and conservation journals. *Ecology and Society, 21*, 1-20.
- Olson, G., Duffy, S., & Mack, R. (1984). Thinking-Out-Loud as a Method for Studying 11 Real-Time Comprehension Processes. In D. Kieras, & M. Just (Eds.), *New methods in reading comprehension research* (pp. 253-286). Londen, Engeland: Routledge.

- Ramirez, R., Quarry, W., Brodhead, D., & Zaveri, S. (2019). Evaluation and communication mentoring for capacity development: a hybrid decision-making framework. *Knowledge Management for Development Journal*, 14(1), 3-22.
- Raziq, M., Borini, F., Malik, O., Ahmad, M., & Shabaz, M. (2018). Leadership styles, goal clarity, and project success: Evidence from project-based organizations in Pakistan. *Leadership & Organization Development Journal*, 39(2), 309-323.
- Schoberer, D., Breimaier, H., Mandl, M., Halfens, R., & Lohrmann, C. (2016). Involving the consumers: An exploration of users' and caregivers' needs and expectations on a fall prevention brochure: A qualitative study. *Geriatric nursing*, 37(3), 207-214.
- Schwartz, S., Rhodes, J., & Chan, C. (2011). The impact of school-based mentoring on youths with different relational profiles. *Development Psychology*, 47(2), 450-462.
- Shin, Y., Hur, W., Moon, T., & Lee, S. (2019). A motivational perspective on job insecurity: Relationships between job insecurity, intrinsic motivation, and performance and behavioral outcomes. *International journal of Environmental Research and Public Health*, 16(10), 1812-1828.
- Spencer, R., & Basualdo-Delmonico, A. (2014). Family involvement in the youth mentoring process: A focus group study with program staff. *Children and Youth Services Review*, 41, 75-81.
- Steehouder, M., Jansen, C., Mulder, J., Van der Pool, E., & Zeijl, W. (2016). *Leren communiceren* (7^e ed.). Groningen, Nederland: Noordhoff Uitgevers.
- Taouanza, I., & Keuzenkamp, S. (2016). *Mentoring tegen jeugdwerkloosheid: werkt deze aanpak bij migrantenjongeren?* Geraadpleegd van <https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/mentoring-tegen-jeugdwerkloosheid.pdf>
- Taylor, A., & Porcellini, L. (2013). Family involvement. In D. DuBois, & M. Karcher (Eds.), *The SAGE program on applied developmental science: Handbook of youth mentoring* (pp. 457-469). Thousand Oaks, Verenigde Staten: SAGE Publications.
- Tonkens, E., & Duyvendak, J. (2013). Conclusie. Een hardnekkige effectieve revolutie. In T. Kampen, I. Verhoeven, & L. Verplanke (Eds.), *De affectieve burger. Hoe de overheid verleidt en verplicht tot zorgzaamheid*. Amsterdam, Nederland: Van Genneep.
- Twigt, J., & Bremmer, N. (2008). *Mentoring in Rotterdam*. Utrecht, Nederland: Conclusion.

- Uyterlinde, M., Lub, V., De Groot, N., & Sprinkhuizen, A. (2009). *Meer dan een steuntje in de rug. Succesfactoren van coaching en mentoring onderzocht*. Geraadpleegd van https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Meer_dan_een_steuntje_in_de_rug%20%5BMOV-715149-00%5D.pdf
- Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2015). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum, Nederland: Coutinho.
- Van der Klein, M., & Dekker, F. (2011). *Vrijwillige ondersteuning van jongeren zonder startkwalificatie. Een literatuuronderzoek naar effectieve methodieken en praktijken*. Geraadpleegd van <https://www.oranjefonds.nl/sites/default/files/atoms/files/Literatuuronderzoek%20vrijwillige%20ondersteuning%20van%20jongeren%20zonder%20startkwalificatie.pdf>
- Van der Tier, M., & Potting, M. (2015). *Een maatje voor iedereen. Een wetenschappelijke basis onder de methode maatjesproject*. Geraadpleegd van <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Onderzoeksrapport-een-maatje-voor-iedereen%20%5BMOV-7517151-1.0%5D.pdf>
- Van Riet, J., Makkes, N., Van Wezel, P., & Roosenboom, M. (2018). Krachtige basiszorg. *Bijblijven*, 34(3), 286-298.
- Van Robaey, B., & Lyssens-Danneboom, V. (2016). *Duo-werkingen in Vlaanderen*. Geraadpleegd van https://www.kdg.be/sites/default/files/tussentijds_onderzoeksrapport_duowerkingenvlaanderen_09112016.pdf
- Velde, M., Jansen, P., Dijkers, J., & Gessel, C. (2018). *Praktijkgericht onderzoek: Opzetten, uitvoeren, analyseren en rapporteren*. Hilversum, Nederland: Concept uitgeefgroep.

Bijlage 1 Tussentijdse Evaluatie Ouders

1. Wat vind je tot nu toe van het maatjesproject?

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Toelichting:

2. Wat vindt (KIND) van het vloggen/fotodagboek/wereldboek?

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Toelichting:

3. In hoeverre voldoet het maatjesproject aan je verwachtingen?

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Toelichting:

4. Hoe vindt (KIND) het contact met het maatje? En hoe vind je het contact met het maatje als ouder?

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Toelichting:

5. Is er iets dat je mist in het contact met het maatje/dat beter zou kunnen?

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Toelichting:

6. Hoe vind je de organisatie en het contact met de organisatie?

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Toelichting:

Bijlage 2 Tussentijdse Evaluatie Maatjes

1. Wat vind je tot nu toe van het maatjesproject/voldoet het aan verwachtingen?

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Toelichting:

2. Hoe gaat het vloggen/fotodagboek/wereldboek?

Vraag door -> wat hebben ze dan specifiek al gedaan en hoe ging dat?

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Toelichting:

3. Hoe vind je het contact met (KIND)?

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Toelichting:

4. Hoe verloopt het contact met de ouders/verzorgers? Hebben jullie het wel eens gehad over hun verwachtingen van het project en van jou?

5. Hoe vind je de organisatie en het contact met de organisatie?

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Toelichting:

Bijlage 3 Topiclijst Evaluatie Product

Inleiding

- Doel focusgroep: inzicht krijgen in hoeverre het ontworpen product aansluit bij de behoeften van de maatjes en het doel om een gesprek tussen ouders en maatjes te stimuleren
- Op deze wijze lever je input om een product inhoudelijk verder te ontwikkelen voor het Maatjesproject
- Tijdsduur +/- 60-90 minuten, vragen over het spel, de inhoud, het doel en wat jullie ervan vinden. Verder ga ik vragen of en in hoeverre de kaartspellen bijdragen aan de relatie met het kind, de ouderbetrokkenheid, communicatie en verwachtingsmanagement, begeleiding vanuit de organisatie en monitoring, evaluatie en reflectie
- Geen goede of foute antwoorden, ik wil gewoon graag horen wat jij erover denkt. Als je iets niet begrijpt of wilt stoppen, dan kun je dat aangeven.
- Interview zal worden opgenomen en strikt anoniem verwerkt worden. Vind je dat goed?

Introductie Product

- Het Witte Bos is binnen het project een actieve aandrijver van gespreksvoering en evaluatie: de evaluatiemomenten zijn los met jullie als maatjes en los met de ouders. Dat betekent wij eigenlijk een tussenschakel vormen.
- In mijn vooronderzoek heb ik gemerkt dat maatjes het soms lastig vinden om in gesprek te gaan met ouders over de opstart van het project, de inhoud en de voortgang.
- Ik wilde iets maken waarbij dit vergemakkelijkt wordt. Ik heb daarom een Startspel gemaakt, voor de eerste kennismaking met de ouders en een Finalespel, voor op de helft van het project in februari. Wij gaan beiden bekijken.
- Wat ik nu ga doen is vragen wat jullie hiervan vinden. Hier geldt weer: er zijn geen foute of goede antwoorden, laat me gewoon weten wat er in je opkomt.

Vragen Product

Algemene Evaluatie ‘Thinking out loud’

1. Wat zie je?
2. Waar kijk je naar en waarom?
3. Wat trekt je aan?
4. Wat denk je? Waarom?
5. Wat denken jullie dat er verwacht wordt? Wat vinden jullie daarvan?
6. Hoe zou je hiermee aan de slag gaan? Waarom? Wat is de eerste stap, welke stap volgt daarna?
7. Wat is het doel van het Startspel?
8. Wat is het doel van het Finalespel?
9. Wat lijkt je makkelijk?
10. Wat lijkt je lastig?
11. In hoeverre denk je dat een spel op deze manier een goede manier is om een gesprek te stimuleren? Wat zijn de voordelen? Wat zijn de nadelen? Wat denk je dat wel werkt? Wat werkt er minder?
12. Zijn er andere mogelijkheden om een gesprek te stimuleren? Vind je die prettiger?
13. In hoeverre denk je dat je via dit kaartspel een gesprek met ouders had aangekund/aangedurfd? Zie je het voor je dat je dit spel zou doen? Waarom wel?

Waarom niet? En als het wel zo is, wat is de rol van het spel dan wat maakt dat dat lukt en zelf minder goed?

(Verlegenheid maatjes)

14. Mis je bepaalde vragen? Zijn er vragen overbodig?

Duurzame Relatie

1. In hoeverre denk je dat het spel helpend zouden kunnen zijn in de invulling van de begeleidingsmomenten? Het een-op-een contact? De activiteiten die jullie ondernemen? De contacten in de omgeving?
(Emotioneel kapitaal en sociaal kapitaal)
2. Wat draagt hier specifiek aan bij denk je? Welke informatie heb je nodig aan de start van het project? Komen die terug in dit spel? Wat mis je nog?

Ouderbetrokkenheid

1. In hoeverre is de ouder betrokken geweest bij het ondersteunen van het opbouwen van een relatie tussen jou en het kind? In hoeverre vind je dat belangrijk, de ouderbetrokkenheid?
(Motivatie ouderbetrokkenheid)
2. Welke rol spelen de spellen in de manier waarop ouders betrokken zijn bij het project? Wat is prettig? Wat is minder prettig?
3. In hoeverre denk je dat als ouders meer betrokken zou zijn, het jou en het project zou ondersteunen?

Communicatie en Verwachtingsmanagement

1. Denk je dat dat belangrijk is of helpend voor het project om te praten over verwachtingen of doelen? Waarin zou dit helpen?
(Verwachtingsmanagement en Doelen)
2. Zijn er hierin dingen lastig? Durf je dingen wel of niet te zeggen? In hoeverre heb je moeite om open te communiceren naar ouders? En wat is er dan precies lastig?
3. Denk je dat deze spellen de juiste manier is om communicatie en verwachtingsmanagement te bespreken? Zijn er andere manieren? Zo ja, welke? Welke manier vind je het prettigst?
(Communicatie en Rol Maatje)
4. In hoeverre denk je dat het spel helpend in wat de ideeën zijn over het project?
(Verwachtingsmanagement)
5. In hoeverre denk je dat het spel helpt in de verwachtingen die er van jou zijn?
(Verwachtingsmanagement) En waarom helpt het spel daarbij?
6. In hoeverre helpt het spel in de verwachtingen die je hebt van het project?
(Verwachtingsmanagement) Hoe doet het spel dat? Wat vind je daarvan? Wat kan er beter?
7. In hoeverre helpt het spel in het opstellen van doelen? Hoe doet het spel dat? Wat vind je daarvan? Wat kan er beter?
(Communicatie)
8. In hoeverre helpt het spel in helderheid creëren binnen wat je kan doen voor het kind en wat voor het gezin? Hoe doet het spel dat? Wat vind je daarvan? Wat kan er beter?
(Afbakenen taken en grenzen stellen; rol van maatje)

Begeleiding Witte Bos

1. In hoeverre vind je begeleiding van Het Witte Bos belangrijk? Waarom?

2. Wat vind je ervan dat op deze manier de rol van het Witte Bos meer faciliterend is, iets meer op de achtergrond?
3. Welke rol denk je dat Het Witte Bos binnen dit spel kan spelen? Zouden jullie hierbij iets nodig hebben van Het Witte Bos?

Monitoring, Evaluatie en Reflectie

1. In hoeverre vind je dat de producten helpend zijn in het bijhouden van de voortgang van het project?
2. In hoeverre vind je het belangrijk dat er evaluaties plaatsvinden? Waar draagt het aan bij? Zijn er dingen die je lastig vindt aan evaluaties?
3. Denk je dat een Startkaart effectief had kunnen werken in deze vorm van monitoring aan het begin van het project? Wat werkt er goed? Wat werkt er minder?
4. Denk je dat een Doorstartkaart effectief had kunnen werken in de monitoring op de helft van het project? Wat werkt er goed? Wat werkt er minder?

Gegevens respondent

- Geslacht
- Leeftijd
- Beroep

Achteraf noteren

- Sfeer
- Setting
- Tijdsverloop
- Algemeen verloop focusgroep
- Opmerkingen/bijzonderheden

Bijlage 4 Analyseschema Evaluatie Producten

Spellen	Duurzame relatie	Ouderbetrokkenheid	Communicatie en Verwachtingsmanagement	Begeleiding	Monitoring, Evaluatie en Reflectie
Aantrekkelijke lay-out (1, 2)	Startspel helpt in contact maken/relatieopbouw kind (1, 2, 3, 4)	Ouder/begeleiderbetrokkenheid vermindert onzekerheid (3, 4)	Startspel: fijn om te weten waarin je terecht komt (2)	Blijvend kunnen praten met objectieve partij is fijn (2)	Evaluatie van belang voor voortgang (2, 3)
Duidelijke vragen (1, 4)	Eerste contact met kind, hulp ouders nodig (2)	Ouder/begeleiderbetrokkenheid helpt in voortgang (4)	Doelen opstellen geeft duidelijkheid (1)	Betrokkenheid bij spellen fijn (1, 3, 4)	Evaluatie nodig, omdat kind reflectie zelf moeilijk vindt (3)
Doel is kennismaking bij Startspel (3, 4)		Ouder/begeleiderbetrokkenheid helpt in inspelen op specifieke situatie kind (4)	Kennismaking: vaste vragen bieden houvast (1, 3)		Vast moment van evaluatie bij Finalespel (2)
Doel is reflectie bij Finalespel (1, 2, 3)			Communicatie met kind waar mogelijk erbij (1, 2, 4)		Let op sociale druk bij evaluatie voor maatjes (2)
Startspel bij 2 ^{de} ontmoeting (1, 2, 4), tenzij je later instroomt (3)			Spel structureert gesprek (2, 4)		Tussendoor reflecteren is nodig (2, 3, 4)
Spel biedt stukje zekerheid (1)			Moeilijk om dingen aan te kaarten, voelt als falen (1, 4)		Finalespel regelmatig erbij pakken (1, 2, 3, 4)

			Aan doelen werken met kind versterkt relatie (1)		
			Aan doelen werken geeft goed gevoel (1)		
			Aan doelen werken geeft invulling aan activiteiten (1)		
			Communiceren met ouders lucht op (1)		
			Kaarten maken vragen makkelijker om te stellen (1)		

Bijlage 5 Topiclijst Experiment Product

Inleiding

- Ik zal eerst nog even kort uitleggen waarom ik twee spellen heb ontworpen voor het FAS-Project. In mijn vooronderzoek heb ik gemerkt dat maatjes het soms lastig vinden om in gesprek te gaan met ouders over de opstart van het project, de inhoud en de voortgang en dat ouders het ook moeilijk vinden om het maatje een plek in het gezin toe te bedelen. Het kan best wel zoeken zijn samen.
- Binnen het project zijn wij als organisatie een actieve aandrijver van gespreksvoering en evaluatie: de evaluatiemomenten zijn met los met jullie als maatjes en los met de ouders. Dat betekent wij eigenlijk een tussenschakel zijn tussen jullie. Ik wilde juist de ouder en het maatje in gesprek laten gaan met elkaar, omdat zij de belangrijkste spillen zijn van het project.
- Ik heb daarom een Startspel gemaakt, voor de eerste kennismaking met de ouders en een Finalespel, dat de voortgang in kaart brengt. Wij gaan het Finalespel deels spelen.

Doelen

- Doel testmoment: voor mij als onderzoeker observeren hoe het spel wordt gespeeld. Ik verwerf hiermee iets meer diepgaande informatie in wat er mogelijk al goed gaat of wat nog verbeterd kan worden. Het einddoel van het spel is het spel laten aansluiten bij de behoeften van de maatjes en het doel om gesprek tussen ouders en maatjes te stimuleren.
- Het Finalespel heeft specifiek als doel om te evalueren hoe het project tot nu toe loopt, nieuwe doelen op te stellen als hier behoefte aan is en om afspraken te maken hoe het project tot een goed einde te brengen.
- Op deze wijze lever je input om het spel inhoudelijk verder te ontwikkelen.

Praktisch

- Tijdsduur +/- 60 minuten, ik leg jullie een aantal vragen van het Finalespel voor. Ik zal hierbij fungeren als de gespreksleider en zal de kaarten voor jullie 'flippen'. Ik deel hiervoor mijn scherm met jullie en scroll door de vragen heen. De bedoeling is dat de jij, Doke, start met het stellen van de eerste vraag. Scroll ik door, mag je de volgende vraag aan Amy stellen. Andersom geldt dit ook voor jou, Amy.
- Het kan zijn dat sommige vragen specifiek gericht zijn op het maatje en anderen specifiek op de ouder. Het kan dus zijn dat met het omdraaien van de kaart, de tweede vraag ook voor jezelf is, of beiden vragen voor de ouder zijn.
- De vragen bestaan uit verschillende categorieën, deze zijn: verloop, doelen, verwachtingen, evaluatie, praktisch en afronding project.
- De vragen voor het kind heb ik eruit gelaten, aangezien deze voor dit huidige testmoment niet relevant zijn.
- Geen goede of foute antwoorden, ik wil gewoon graag horen wat jij erover denkt. Als je iets niet begrijpt of wilt stoppen, dan kun je dat aangeven.
- Interview zal worden opgenomen en strikt anoniem verwerkt worden. Vind je dat goed?

Bijlage 6 Analyseschema Testmoment Product

Spel	Ervaringen project	Duurzame relatie	Ouder betrokkenheid	Communicatie en Verwachtingsmanagement	Begeleiding Organisatie	Monitoring, Evaluatie en Reflectie
Spel helpt in dingen uitspreken naar elkaar (M)	Wennen in het begin (M)	Er is leuk contact (O)	Nam in spel initiatief tot hulp aanbieden (O)	Geen doelen opgesteld aan het begin (O)	Hadden beter vanuit de organisatie willen weten wat er te wachten stond (O, M)	Met elkaar blijven evalueren is belangrijk (O, M)
Spel gaat dieper in op problematiek (O, M)	Initiatief heel belangrijk bij kind (M)	Er is regelmatig contact, ook nu met corona (O)	Hulp vragen aan ouder is effectief (M)	Leren vragen stellen nu als mogelijk doel voor kind (O)	Had de bedoeling van het project/het maatje zijn beter willen weten (O, M)	Belangrijk om aan het begin een goed gesprek te hebben (O)
Spel omvat vragen van de gehele setting (O, M)	Onzekerheid eigen handelen door minder bevestiging van kind (M)	Nu veel meer een band (O, M)		Rollen binnen het project lastig te vinden in begin (O)	Begeleiding in welke rol ouders hebben als maatje stagiair is (O)	Allebei het gevoel hebben dat het goed gaat, die bevestiging is nodig (O)
Duidelijke vragen (O, M)	Verantwoordelijkheid en zelfstandigheid vergroot (M)	Durven steeds meer zichzelf te zijn allebei (O, M)		Verwachtingen communiceren naar kind belangrijk (O)		
Spel geeft duidelijkheid (O, M)	Beter geworden in grenzen aangeven en structuur bieden (M)	Een op een contact is belangrijk (M)		PGB-er heeft echt doelen, maatje hoeft dat niet (O)		

Spel faciliteert een goed gesprek (O)	Maatje maakt de wereld van het kind groter (O)			Lastig om in te schatten wat kind wel en niet begrijpt (O)		
Soms niet duidelijk voor wie de vraag is (O, M)	Maatje helpt in sociaal contact (O)			In het begin uitgesproken om een leuke tijd te hebben (O)		
				Verwachting dat project veel meer op beleving van FAS zou aansluiten (O)		
				Had eerder willen sparren over de verwachtingen naar elkaar (O), fijn om dit duidelijk te hebben.		
				Rol van maatje lastig te plaatsen met andere hulp (O)		
				Vanaf het begin willen weten hoe omgang is en rapportage naar elkaar (O)		
				Fijn dat er structuur zit in de afspraken (M)		

Bijlage 7 Product I Informatiebrochure

HET MAATJESPROJECT

HET WITTE BOS

Stichting Het Witte Bos
Schippersgracht 1-3
11011 TR
Amsterdam
Tel: 020-2212960
www.hetwittebos.nl

FAS-PROJECT

www.fasproject.nl
info@fasproject.nl
Instagram: fasproject
Facebook: Het FAS-Project

INHOUDSOPGAVE

voorwoord
wat is fas?
in de praktijk
wat ga je leren als maatje?
impact gezin of woongroep
fase I
startspel
verloop
uitdagingen
fase II
finalespel
verloop
uitdagingen
vanuit het fas-project
voor ouders en begeleiders

VOORWOORD

Je staat op het punt om te starten met het Maatjesproject. Welkom!

Vanuit het FAS-project koppelen wij ieder jaar wij dertig kinderen en jongvolwassenen (6-25 jaar) met het Foetaal Alcohol Syndroom (FAS) aan een maatje.

Je bent ongeveer om de week een dagdeel bij het kind of jongvolwassene. Je kan meedoen aan verschillende projecten, zoals het maken van een fotodagboek of samen vloggen. Welk project past, is afhankelijk van de behoeften, het niveau en de leeftijd van diegene voor wie je komt.

Naast de projecten zijn er natuurlijk genoeg andere leuke dingen om samen te doen, zoals koekjes bakken, spelletjes spelen, winkelen en samen naar de bioscoop of kinderboerderij.

In het Maatjesproject staat plezier hebben, van elkaar leren en een vertrouwensband creëren centraal!

In deze brochure staan de dingen die je kan verwachten dit jaar beschreven.

WAT IS FAS?

Als de moeder alcohol drinkt tijdens de zwangerschap is dit schadelijk voor het ongeboren kind. In het ergste geval kan dit hersenschade aan de foetus veroorzaken, met het Foetaal Alcohol Syndroom (FAS) tot gevolg. De schade die alcohol aanricht tijdens de zwangerschap, is blijvend.

FAS kan tot uiting komen in een aantal specifieke lichamelijke afwijkingen, zoals een klein hoofd, een vertraagde groei en een smalle bovenlip.

Mensen met FAS zijn vaak impulsief, hebben moeite met concentratie, aandacht en geheugen. Ook reageren ze vaak sterk op prikkels.

Maar... geen enkel persoon met FAS is hetzelfde! Probeer zoveel mogelijk in te spelen op het individu.

IN DE PRAKTIJK

Emoties

"Ik kan soms heel boos worden, maar het grootste deel van de tijd ben ik eigenlijk heel erg blij."

Fantasie

"Ik weet nog niet wat ik later wil worden. Hond of buschauffeur, ik denk hond!"

Spanningsboog

"We werken vaak met een timer, want het liefst doet hij dertig dingen tegelijkertijd!"

Overprikkeling

"Aan het eind van de dag kan hij heftiger op dingen reageren. Dan weet ik dat ze even een momentje voor zichzelf nodig heeft."

Hechting

"Het duurt even voordat hij op zijn gemak is bij iemand, maar eenmaal gewend, kom je niet meer van hem af!"

Oog voor detail

"Ze doet een wereld voor me open en wijst me op dingen waarvan ik niet wist dat ze bestonden."

WAT GA JE LEREN ALS MAATJE?

Als maatje zorg je voor speciale een-op-een aandacht voor het kind of jongvolwassene. Naast dat je die een enorm leuke tijd bezorgd, krijg je ook een inkijkje in een gezin of woongroep en doe je praktijkervaring op met een specifieke doelgroep.

Wat ga je leren gedurende dit schooljaar?

Helpen met het bouwen aan zelfvertrouwen

Op maat werken

Communiceren met meerdere partijen

Flexibel zijn

Initiatief durven nemen

Situaties begrenzen

Consequent zijn

...Maar vooral heel erg veel lachen met elkaar!

IMPACT GEZIN OF WOONGROEP

Als maatje neem je een bijzondere plek in binnen het gezin of de woongroep. Ouder(s) en begeleider(s) vinden het enorm fijn dat jij komt en er als een écht maatje bent voor het kind of jongvolwassene.

Je draagt bij aan het 'op avontuur' gaan samen, het verbreden van de horizon en het vergroten van het sociale netwerk en de sociale skills.

Verder draag je ook bij aan tijdelijke ontlasting van zorg voor ouder(s) en begeleider(s). Bespreek vooral met het gezin of de woongroep op welke manier jij ook bij kunt dragen aan een positieve impact voor hen.

FASE I STARTSPEL

Communicatie is enorm belangrijk. De eerste ontmoetingen ook. Naast dat je het kind of jongvolwassene hierbij leert kennen, neem je ook het Startspel mee, dat je speelt met de ouders/begeleiders en eventueel het kind. Hierbij:

Leer je elkaar kennen:

Wie ben je? Waarom doe je mee aan het Maatjesproject?

Leer je het kind beter kennen:

Wat zijn de interesses? Wat is belangrijk om te weten? Hoe uit FAS(D) zich bij hem/haar?

Wat je doet en op:

Zijn er dingen waar je aan wil werken? Wat kan het kind leren dit jaar?

Bespreek je verwachtingen uit:

Wat verwacht je van het project? En verwacht de ouder/begeleider van jou? En jij van diegene?

Maak je gezamenlijke afspraken:

Hoe verloopt het contact? Wanneer gaan jullie elkaar zien?

Probeer te zorgen voor regelmaat in de afspraken!

FASE I VERLOOP

In de eerste paar keer dat je het kind of jongvolwassene ziet is het vooral aftasten:

Wat vindt diegene leuk om te doen? Wat zijn de mogelijkheden in en om het huis of de woongroep? Maak een lijst van dingen die jullie samen kunnen doen. Bespreek dit ook met ouder(s) of begeleider(s).

Het gaat in de eerste fase vooral om het opbouwen van vertrouwen en contact leggen met elkaar.

FASE I UITDAGINGEN

In het begin is het Maatjesproject voor alle betrokkenen wennen, ook voor het kind of jongvolwassene.

Uitdagingen waarmee je te maken kan krijgen hierin:

Aanhankelijkheid naar ouder(s) of begeleider(s) toe
 Probeer hier niet onzeker door te raken: het is vaak een kwestie van tijd voor het vertrouwen er volledig is. Dit heeft te maken met een vaak verstoorde hechting.

Testgedrag
 De randjes opzoeken! Wie kent het niet? Hierin leer je consequent zijn en grenzen te stellen.

Sociaal contact
 Het sociale netwerk van deze kinderen of jongvolwassenen is vaak niet zo groot. Initieer het gesprek, probeer aan te sluiten bij de beleevingswereld van diegene en neem hier vooral de tijd voor.

FASE II FINALESPEL

De tweede fase is aangebroken! Vanaf het nieuwe jaar merk je al dat het vertrouwen is gegroeid tussen jou en de ander. Het is nu van belang om een mooie doorstart te maken! Hiervoor gebruik je Het Finalespel. Net als bij de start ga je weer zitten met de ouder(s) of begeleider(s). Je bespreekt nu:

Het verloop tot nu toe
 Wat gaat er goed en wat minder? Loop je ergens tegenaan?

De voorgeschatte doelen
 Zijn er doelen behaald? Zijn er doelen bijgekomen? Zijn er doelen veranderd?

De voorgeschatte verwachtingen
 Wat waren de verwachtingen? Hoe zijn de verwachtingen nu?

Hoe het contact orderloos is
 Hoe is de evaluatie naar elkaar? Mis je hierin iets? Wat heb je nodig van de ander?

De concrete vervolgstappen
 Hoe kan het project tot een goed einde gebracht worden? Wat is hiervoor nodig?

FASE II VERLOOP

In de tweede fase probeer je samen met het kind of jongvolwassene een stijgende lijn te behouden.

Blijf succeservaringen met elkaar opdoen, in gesprek gaan, ga erop uit en werk aan het langer lopende project dat jullie hebben gekozen bij de start.

Zo hebben jullie aan het eind van het jaar iets hebt om trots op te zijn!

FASE II UITDAGINGEN

In de tweede helft van het jaar kunnen thema's uit fase I nog steeds een rol spelen. Blijf hierover communiceren met de medewerkers van het FAS-project, de ouder(s) en begeleider(s).

Andere uitdagingen waarmee je te maken kan krijgen:

Regelmaat in afspraken houden
Probeer zoveel mogelijk structuur in de afspraken te houden en dit ook van tevoren te plannen. Zo weten zowel ouder(s) als begeleider(s), het kind of jongvolwassene en jezelf waar die aan toe zijn.

Creativiteit invulling activiteiten
Probeer van tevoren na te denken over wat jullie willen gaan doen en bereid dit ook voor. Zo wordt het een geslaagde dag!

Persoonlijke doelen
Deze tweede fase kan je goed gebruiken om jezelf nog eens uit te dagen! Wat wil je nog leren van het project en van elkaar?

VANUIT HET FAS-PROJECT

Ook wij vanaf ons kantoor in Amsterdam zitten niet stil! We proberen jullie, ondanks de soms grote afstanden, op de voet te volgen. Zo...

Zijn er individuele gesprekken

Aan de start, op de helft en aan het eind van het jaar.

Is er iedere maand een interview

Waarin we in kleine groepjes bespreken wat er goed gaat en wat er (nog) beter kan.

Komen we op huisbezoek

Hoe gaat nou zo'n middag bij jullie? Te leuk om live te zien!

Is er iedere twee weken een maatjesmailing

Met de belangrijkste updates en nieuwtjes over het project.

Blijven we betrokken bij het langlopende project

Als er dingen zijn waar je tegenaan loopt. We helpen je graag op weg!

En zit je in een groepsapp

Voor alle acute vragen of als je iets leuks wilt delen!

VOOR OUDERS EN BEGELEIDERS

Enorm leuk zo'n maatje in het gezin of op de woonvoorziening! Ook jij speelt binnen het Maatjesproject een cruciale rol. Zo kan je helpen:

Help het maatje op weg

Wat is belangrijk om te weten over het kind of jongvolwassene?

Stel verwachtingen op

Waarom doe je mee aan het project? Wat verwacht je van het maatje?

Blijf communiceren

Bij behoefte aan terugkoppeling, contact, hulp of ontlasting op een andere manier.

...En evalueren

Met elkaar, ook tussendoor. Gaat alles nog naar wens? Pak ook tussendoor vragen uit het Finalespel erbij als dit nodig is.

Bijlage 8 Product II Startkaart en Doorstartkaart

MAATJESPROJECT
FASE I
STARTKAART MAATJES

VERWACHTINGEN
Waarom doe je mee?
Wat verwacht je van het project?

BENODIGDHEDEN
Wat vind je moeilijk? En wat kan je goed?
Waar zou de ouder of begeleider in kunnen helpen?

DOELEN
Zijn er dingen waar je aan wil werken?
Wat wil je leren?

CONTACT
Welke mate van contact denk je nodig te hebben?
Vind je het fijn om dekomsten te evalueren?

VERVOLGAFSPRAKEN
Praktisch: wanneer gaan jullie elkaar zien? Wanneer ben je vrij? Probeer
regelmatige afspraken in te plannen.

**MAATJESPROJECT
FASE I
STARTKAART
OUDERS EN BEGELEIDERS**

VERWACHTINGEN

Waarom doe je mee?

Wat verwacht je van het project? Wat verwacht je van het maatje?
Kan deze ook steun bieden binnen het gezin of de woongroep?

DOELEN

Zijn er dingen waarvan je zou willen dat het maatje aan zou werken met het kind of de jongvolwassene?

BENODIGDHEDEN

Wat heeft het maatje nodig?

Wat is belangrijk om te weten van het kind of de jongvolwassene?

CONTACT

Welke mate van contact denk je nodig te hebben?

Welke vorm van terugkoppeling is voldoende?

Vind je het fijn om de komsten te evalueren?

VERVOLGAFSPRAKEN

Praktisch: wanneer komt het uit dat het maatje komt?

MAATJESPROJECT
FASE II
DOORSTARTKAART MAATJES

VERLOOP

Wat gaat er goed? En wat gaat er minder goed? Zijn er dingen waar je tegenaan loopt of die je moeilijk vindt?

VERWACHTINGEN

Zijn je verwachtingen tot nu toe uitgekomen van het project? Welke wel of welke niet? Heb je verwachtingen moeten bijstellen?

DOELEN

Zijn er doelen behaald? Zijn er nieuwe doelen waaraan gewerkt kan worden? Moeten er doelen worden bijgesteld?

CONTACT

Hoe verloopt het contact tot nu toe? Heb je behoefte aan meer of minder contact? Heb je iets nodig van de ander?

VERVOLGAFSPRAKEN

Wanneer is het project volgens jou tot een goed einde gebracht?

**MAATJESPROJECT
FASE II
DOORSTARTKAART
OUDERS EN BEGELEIDERS**

VERLOOP

Wat gaat er goed? Wat merk je aan het kind of de jongvolwassene? Zijn er dingen waar je tegenaan loopt?

VERWACHTINGEN

Zijn je verwachtingen tot nu toe uitgekomen van het project? Welke wel of welke niet? Heb je verwachtingen moeten bijstellen?

DOELEN

Zijn er doelen behaald? Zijn er nieuwe doelen waaraan gewerkt kan worden? Moeten er doelen worden bijgesteld?

CONTACT

Hoe verloopt het contact tot nu toe? Heb je het gevoel dat je iets mist? Hoe is de terugkoppeling van het maatje?

VERVOLGAFSPRAKEN

Wanneer is het project volgens jou tot een goed einde gebracht?

Bijlage 9 Startspel

PERSOONLIJK
Omschrijf jezelf in 5 woorden

PERSOONLIJK
Aan maatje: wat kan je goed in begeleiding?

PERSOONLIJK
Waar droom je van?
Waar ben je over 5 jaar denk je?

PERSOONLIJK
Aan maatje: noem 3 sterke kanten van jezelf

PERSOONLIJK
Noem 3 van je hobby's of grootste interesses

PERSOONLIJK
Waar word je blij van?

**FAS, HET KIND EN DE
WOONSITUATIE**
Aan maatje: wat weet je al van FAS? En wat
wil je nog weten van FAS?

**FAS, HET KIND EN DE
WOONSITUATIE**
Aan ouder/begeleider: uit wie bestaat het gezin/de
woongroep?

FAS, HET KIND EN DE WOONSITUATIE

Aan ouder: welke begeleidingsstijl(en) is/zijn het meest passend denk je?

- Ondersteunend: het stimuleren van het maken van eigen beslissingen
- Actief: ondernemen van activiteiten
- Instrumenteel: het behalen van bepaalde doelen

FAS, HET KIND EN DE WOONSITUATIE

Aan ouder: wat is belangrijk voor het kind?

- Emotioneel kapitaal: samen activiteiten doen en zichzelf kunnen uiten
- Sociaal kapitaal: contacten in de omgeving uitbreiden en/of uitdiepen
- Anders...

FAS, HET KIND EN DE WOONSITUATIE

Aan maatje: wat wil je weten van het kind? Kies uit:

- Interesses
- Emoties
- Gedrag

FAS, HET KIND EN DE WOONSITUATIE

Aan ouder/begeleider: FAS is voor mij...

FAS, HET KIND EN DE WOONSITUATIE

Aan ouder/begeleider: de belangrijkste personen in het leven van het kind zijn...

FAS, HET KIND EN DE WOONSITUATIE

Aan de ouder/begeleider: omschrijf het kind...

FAS, HET KIND EN DE WOONSITUATIE

Aan ouder/begeleider: wat is belangrijk om te weten van het kind? Kies uit de meest toepasselijke categorieën:

- Prikkelgevoeligheid
- (Grote) emoties
- Grenzen aangeven
- Aanhankelijkheid
- Hechting
- Sociale wenselijkheid
- Anders...

FAS, HET KIND EN DE WOONSITUATIE

Aan de ouder/begeleider: waar is het kind goed in?

DOELEN
Aan maatje: wat hoop je dit jaar te leren?

DOELEN
Aan ouder/begeleider: zijn er specifieke doelen waaraan gewerkt kan worden?

DOELEN
Aan maatje: wat vind je nog lastig, maar wil je graag leren dit jaar?

DOELEN
Aan ouder/begeleider: wat zou het kind kunnen leren dit jaar?

VERWACHTINGEN

Waarom heb je jezelf voor het Maatjesproject opgegeven?

VERWACHTINGEN

Aan ouder/begeleider: wat is belangrijk voor het maatje om te leren? Kies uit en licht toe:

- Begrenzen
- Helpen in sociaal contact
- Helpen met bouwen aan zelfvertrouwen
- Initiatief nemen
- Consequent zijn
- Flexibiliteit tonen
- Anders...

VERWACHTINGEN

Aan ouder: Ik wil in deze mate betrokken zijn bij het project:

- Heel erg, op deze manier...
- Af en toe, op deze manier...
- Weinig, op deze manier...
- Niet, want...

VERWACHTINGEN

Aan ouder/begeleider: wat zou je graag willen van een maatje?

VERWACHTINGEN

Ik verwacht dit van de inhoud van het project: ...

VERWACHTINGEN

Aan maatje: waar zou de ouder of begeleider mij in kunnen ondersteunen of helpen? Bijvoorbeeld:

- Vragen over FAS
- Vragen over het kind
- Praktische dingen
- Anders...

VERWACHTINGEN

Aan ouder/begeleider: waar zou het maatje mij of het gezin/de woongroep in kunnen ondersteunen of helpen?

Aan maatje: is dit haalbaar denk je?

EVALUATIE

Ik heb behoefte aan een (korte) evaluatie elke ...

- Keer
- Maand
- Paar maanden
- Laten we het aankijken
- Anders...

EVALUATIE

Ik vind het **wel/niet** fijn om dekomsten te evalueren, omdat...

PRAKTISCH

Aan ouder/begeleider: wie is de hoofdpersoon om te contacteren bij vragen of hulp?

PRAKTISCH

Hoe vaak zullen we afspreken dat het maatje langskomt? En op welke dag/dagen?

PRAKTISCH

Op welke manier wordt contact gehouden over de afspraken?

- Face to face
- Via e-mail
- Via Whatsapp
- Bellen

PRAKTISCH

Hoe regelmatig wil je de afspraken plannen?
Iedere keer een nieuwe afspraak maken of
vooruitplannen?

KENNISMAKING KIND

Hoe heet je? Hoe oud ben je?
Wanneer ben je jarig?

KENNISMAKING KIND

Hou je van sport? Welke sport?
En hoe zit dat met muziek?

KENNISMAKING KIND

Wat doe je het liefst thuis? Hou je van spelletjes?
Knutselen? Of gamen?

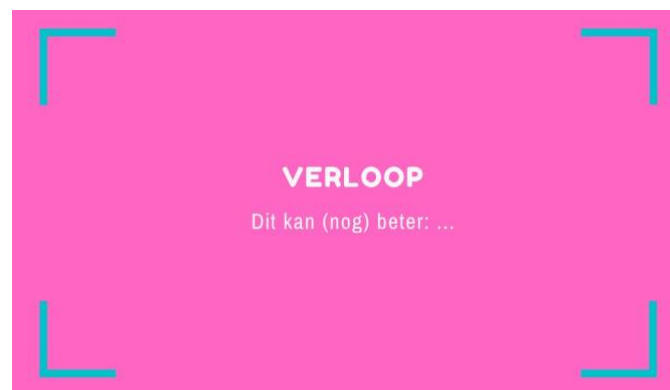
KENNISMAKING KIND
Ga je naar school of dagbesteding?
Wat doe je daar allemaal?

KENNISMAKING KIND
Met wie woon je hier allemaal?
Kun je ze opnoemen?

KENNISMAKING KIND
Ik word binnenkort je maatje,
wat vind je leuk om met mij te doen?
Wil je graag iets leren?

KENNISMAKING KIND
Waar ben je goed in? Wat zijn je hobby's?

Bijlage 10 Finalespel

VERLOOP

Dit vond het kind leuk om te doen
en werkte heel goed: ...

VERLOOP

Aan ouder/begeleider: ik merk aan het kind
dat die het ... vindt als je komt

VERLOOP

Aan maatje: heb je je wel eens **onveilig of
onprettig** gevoeld tijdens de begeleiding?
Waar ging dat over?

VERLOOP

Aan maatje: heb je je weleens **vervelend**
gevoeld toen je naar huis
ging na een middag?
Wanneer was dat? Waar kwam dit door?

DOELEN

Waren er doelen voor het kind afgesproken aan het begin? Zo ja, welke waren dat?

DOELEN

Aan maatje: wat heb je geleerd over FAS?

DOELEN

Deze doelen zijn voor het kind behaald: ...

DOELEN

Aan maatje: ik heb dit geleerd over het kind: ...

DOELEN

Aan ouder/begeleider: deze doelen voor het kind kunnen worden bijgesteld: ...

DOELEN

Aan maatje: wat vond je eerst lastig, maar gaat nu al beter?

DOELEN

Aan maatje: wat vond je het meest leerzaam tot nu toe?

DOELEN

Aan maatje: wat zou je nog willen leren?

DOELEN

Aan ouder/begeleider: Zijn er nieuwe doelen waaraan gewerkt kan worden voor het kind? Welke zijn dat? Mag van heel klein tot groter variëren!

DOELEN

Aan maatje: wat heb je tot nu toe al geleerd? Licht toe.

- Begrenzen
- Helpen in sociaal contact
- Helpen met bouwen aan zelfvertrouwen
- Initiatief nemen
- Consequent zijn
- Flexibiliteit tonen
- Anders...

VERWACHTINGEN

Wat waren je verwachtingen van het maatjesproject aan het begin?

VERWACHTINGEN

Zijn je verwachtingen uitgekomen tot nu toe?

- Welke wel?
- Welke (nog) niet?

VERWACHTINGEN

Aan ouder/begeleider: wat heeft het maatje tot nu toe voor jou opgeleverd?

VERWACHTINGEN

Aan maatje: waar zou je nog handvatten of hulp voor willen? Licht toe.

- Handelen bij bepaald gedrag kind
- Informatie over FAS
- Onzekerheid in handelen
- Praktische dingen
- Anders...

VERWACHTINGEN

Aan ouder/begeleider: waarmee heeft het maatje je tot nu toe geholpen?

VERWACHTINGEN

Aan maatje: het gaat tot nu toe **wel/niet zo** goed om een balans te vinden tussen de begeleiding van het kind en de hulp aan het gezin/de woongroep.

VERWACHTINGEN

Aan ouder/begeleider: ik vind de manier waarop ik nu betrokken ben bij het project **fijn/niet zo fijn** en leg uit.

EVALUATIE

Stelling: we hebben de afgelopen tijd **wel/niet** geëvalueerd over hoe het project loopt.

Ik vind dat **prima/dit kan anders**.

EVALUATIE

Dit hebben onze evaluaties tot nu toe opgeleverd: ...

EVALUATIE

Stelling: het evalueren van dekomsten gaat **goed/kan beter**, want: ...

EVALUATIE

Stelling: ik zou graag de manier waarop wij evalueren **voortzetten/veranderen**.

PRAKTISCH

Dit vind ik van hoe het contact over de afspraken tussen ons nu verloopt: ...

PRAKTISCH

Stelling: Ik heb behoefte aan **meer/minder/ander** contact over de afspraken.

PRAKTISCH

Onze afspraken verlopen: **regelmatig/onregelmatig**.

Dit vind ik: ...

AFRONDING PROJECT

Als het project op deze manier wordt afgerond ben ik tevreden: ...

AFRONDING PROJECT

Aan ouder/begeleider: is het belangrijk dat de afronding op een bepaalde manier gebeurt? Denk aan:

- Duidelijke communicatie naar kind
- Einddatum van tevoren plannen
- Plaatsvinden van eindevaluatie
- Eindigen met een bepaalde activiteit
- Anders ...

VRAGEN KIND

Hoe vind je het Maatjesproject tot nu toe?
Wat vond je het leukst tot nu toe?
Vond je ook iets niet zo leuk?

VRAGEN KIND

Is er nog iets wat je wil leren of graag zou willen doen de komende tijd?

VRAGEN KIND
Vind je het leuk dat het maatje komt? Wat hebben jullie/we tot nu toe al allemaal gedaan?

VRAGEN KIND
Is er iets wat je met het maatje/mij wil doen als ik voor de laatste keer kom?